Auctor est Erasmus FROELICH S.J. NO
in Opere cui titulus " quatuor Tentamina
in Re Numaria vetere, Editio altera
Viennae Austriae 1737. – Dissertatio IV."
Vide in nostra Bibliotheca
Gius. BARTOLI " Due dissertazioni &
pag: 40.

THIS BOOK BELONGS TO

THE J. PAUL GETTY MUSEUM LIBRARY

XLVIII

THE J. PAUL GETTY MUSEUM LIBRARY

DISSERTATIO
DE
NUMIS
MONETARIORUM
VETERUM CULPA
VITIOSIS,

Honoribus

Illuſtriſſimorum, ac Perilluſtrium

DOMINORUM, DOMINORUM

Dum in Antiquiſſima, ac Celeberrima

UNIVERSITATE VIENNENSI

PROMOTORE

R. P. Sebaſtiano Kayſer,

è Soc. JESU, AA. LL. & Philoſophiæ Doctore, ejuſdémque Profeſſore emerito, nec non Inclytæ Facultatis Philoſophicæ p. t. Seniore, & Conſiſtoriali,

Supremâ AA. LL. & Philoſophiæ Laureâ inſignirentur,

A

Neo-Doctoribus Collegis

dicata,

Anno Salutis M. DCC. XXXVI. Menſe Die

VIENNÆ AUSTRIÆ, typis Mariæ Thereſiæ Voigtin, Viduæ, Univ. Typ.

ILLUSTRISSIMIS, AC PERILLUSTRIBUS DOMINIS, DOMINIS

R. ET ILLUSTRISSIMO DOMINO

JOANNI BAPTISTÆ

S. R. I. Comiti à Pergen,

Auſtriaco Viennenſi.

ILLUSTRISSIMO DOMINO

FRANCISCO DE PAULA

S. R. I. Comiti à Mickoſch,

Auſtriaco Viennenſi.

PERILLUSTRI DOMINO

CAROLO JOSEPHO

Nobili de Focky,

S. R. I. & Regni Hungariæ Equiti,

Auſtriaco Viennenſi.

ILLUSTRISSIMI, ET PERILLUSTRES *DOMINI, DOMINI* NEO-DOCTORES.

DIſſertationem hanc, in vitioſa veterum Numiſmata, & Monetariorum lapſus inquirentem, dum Nomini Veſtro inſcribimus; arbitramur nos nihil à laureatis hiſce honoribus, quos, triennali labore partos, læti hodie capeſſitis, nihil ab illa ipſa, quam ſe-

felici ſucceſſu coluiſtis, Philoſophiæ diſciplina, alienum adferre.

Philoſophorum ſane eſt: vitioſa à ſinceris dignoſcere; quæ recte, quæ ſecus prolata, aut proferenda ſint, limatiore jam intellectu, è ſapientiæ placitis dijudicare. Jam enim Vos ultra eruditas illas Muſarum elegantias, ac lautitias ſapere didiciſtis; jam rigidam, & nullo adſcititio fucatam ornatu, veritatem unice diligitis. In hanc, à falſitate ſecernendam, totis viribus intenti, veram Philoſophi laudem etiam inter ſcholaſticos pulveres collegiſtis: quam eleganter, ut ſolet, expreſſit *Horatius lib. II. Epiſt. 2.*

Adjecere bonæ paullo plus artis Athenæ:
Scilicet ut poſſem curvo dignoſcere rectum,
Atque inter ſilvas Academi quærere Verum.

Hoc

Hoc igitur Veſtrum Veritatis Studium, ac diſcernendi artem, cum in aliis, tum in erudita etiam Rei Antiquariæ disquiſitione, atque adeo in ipſa hac opella explorate, atque exercete. Erit hæc, ad amæniores literas redux animi applicatio, non tam labor Vobis, quam honeſtiſſima refocillatio mentis, tot profundis meditationibus hoc triennio fatigatæ.

Utilior etiam multo, quam nonnulli fortaſſis exiſtiment, habenda eſt hæc in veterum Numorum vitia inquiſitio. Nam ſi ſcriptorum veterum, Hiſtoricorum inprimis, monumenta ſincera ab adulterinis dignoſcere, ne fabellis obruamur, erudito homine, imo & homine digniſſimum putamus; quid eſt, quamobrem de Numis antiquis idem non ſentiamus? Quando numi, omnium veterum, & hu-

mana fide nitentium Auctorum Codicibus, quos tenemus, ſi minus uberiora, certiora profecto ſunt omnis pernoſcendæ vetuſtatis inſtrumenta.

Quod ſi aliis quibusdam, minus oculatis, quam ſunt utilia, tam eſſe etiam non videantur hæc ſtudia; hic tamen Vos, qui melius ſapitis, judicii aciem tanquam domeſticum ad palum umbratili quadam decurſione exercete: hic, quam prope ad verum perveniri, qua ratione à certis dubia, ſincera ab adulterinis diſcerni poſſint, ludicro velut pro tribunali ſedentes disquirite.

Ita fiet: ut, qua Philoſophicis diſceptationibus,qua eruditis hiſce judiciis ad inſignem prudentiam, dexteritatemque exculti, cum olim (quod nos augurari Veſtra in DEUM Pietas, in moribus de-

cor,

or, in literis profectus, & illu-
triſſimus Natalium ſplendor o-
nnino jubent) cum, inquam,
lim ad Vos Judices, & rerum ar-
itros, in utravis Re publica gra-
es cauſæ deferentur, feliciter
mnia, ad DEI Optimi Gloriam,
: communis boni incrementum
ijudicetis, atque componatis.
Quod dum Vobis ex animo pre-
amur, una profitemur, nos eſſe,
: ſemper fore

Honoribus Veſtris

Addictiſſimos,

Philoſophos Viennenſes.

INDEX

INDEX CAPITUM.

Caput I. Ἐισαγωγικόν. *Exponitur, de qualibus hic numis agatur: quam frequentes habeantur vitioſæ monetæ, ac ſententiarum ſuper hac re diverſitas; quales potiſſimum occurrant Monetariorum lapſus: & qui Monetariorum nomine hic veniant.*

Caput II. De ſculptorum erroribus certis, in formis numorum ſincerorum.

Caput III. De Inſcriptionibus, inuſitata forma inſculptis; quæ vitioſæ non ſunt. *Orthographiæ veteris multa veſtigia in antiquis numis oſtenduntur.*

Caput IV. De vitioſa formarum combinatione in ſubæratis numis. *Illuſtratur multis adulterinorum numorum exemplis.*

Caput V. Nonnulli ſubærati numi, qui formis præter ſolitum compoſitis ſignati, dubium de vitio movent, expenduntur.

Caput VI. De erronea formarum conſignatione in numis ſinceris.

Caput VII. De quibusdam numis ſinceris, qui vitii ſuſpicionem injiciunt; neque tamen certo damnari poſſunt.

Caput VIII. & ultimum. De aliis Monetariorum erratis, rei Literariæ minus obnoxiis. *Agitur hic de numis Recuſis, Incuſis: nullo, aut non debito typo altera ex parte ſignatis.*

DISSERTATIO
DE
Numis, Monetariorum veterum culpa, vitioſis.

CAPUT I.

Ἐισαγωγικόν.

Quorum temporum numi expendantur.

DE numis, Monetariorum veterum culpa, vitioſis, tum iis, qui certo ſeſe prodant indicio, tum aliis, qui ſuſpicionem erroris haud inutilem injiciant, in præſenti ſermo erit. Neque totius Antiquitatis æs, & argentum ſignatum excutere propoſitum eſt; ſed intra prima fere tria ab Julio Cæſ. ſæcula me continens, raro in quartum excurram.

Certe antiqui, & anecdoti.

Porro autem ad conciliandam ſententiæ meæ fidem, numos illos duntaxat adhibere conſtitui, qui vetuſtatis dubium nullum peritis movere poſſint. Ejuſcemodi

numos, non paucos, e cimelio Viri Doctiſſimi e Soc. JEſu, mihi benigniſſime exhibitos, atque, quod ſciam, hactenus non vulgatos, ſedulo perluſtravi oculo, ærique incidendos curavi, a me majori fide, quam arte, depictos. Alios autem e probatiſſimis Antiquariorum libris, eosque illic, ſingulari fere mentione erroris facta, indicatos in medium adduxi.

Fraude recentiorum vitiati rejiciuntur

Nam de illis certe, numiſmatis, quæ, licet antiqui æris, ac typarii ſint, recentiorum tamen παραχαρακτῶν arte, aliqua ſui parte vitiata, lapſus monetarii ſpeciem, aut portenti ſimile aliquid præſeſeferunt, hic nihil attingere certum eſt: ſive in his novitio ſcalpro immutata epigraphe, vel transformati vultus: ſive diverſæ duorum numorum facies ſubtili dolo coaptatæ, itaque ſit altera alteri afferruminata, ut juncturam lynceus etiam oculus vix detegat: ſive alterius e numi media area excila figura, & in alterum ſit, commiſſura quam aptiſſima, inſerta, inſcriptione tamen, cum inſititio hoc typo, parum congruente: ſive aliæ quæpiam hominum, in turpia lucra projectorum, fraudes errati, a Monetario vetere admiſſi, ſpeciem incautis objiciant; de his, inquam, omnibus altum ſilebitur.

Numi adulterini

Quamquam vero de numis certæ, integræque vetuſtatis, in quibus menda Monetariorum deprehendi poſſunt, aut

poſſe

poſſe putantur, hæc diſſertatio tantum ſit inſtituta; nequaquam tamen Adulterinos numos, dum veteres modo ſint, iſthinc excludimus. Imo vero prolixus de iisdem ſermo texetur; quod aut frequentiora in his, aut magis inſignia vitia, quam in ſinceris, conſpiciantur.

veteres recipiuntur

Priſcis vero etiam Romæ Imperantis temporibus, haud exiguum fuiſſe hominum nequiſſimorum numerum, qui adulterinas monetas flarent, & ferirent, etſi e numis ipſis periti ſatis condiſcunt; in aliorum tamen gratiam veterum teſtimoniis, iisque talibus comprobabo, qualia ad id penitius intelligendum, non parum, credo, conferent, quod de modo, quo varia in monetas aliquas vitia irrepſerant, ſuo loco proferetur.

Adulterinorum copia.

Sane *Plinius hiſt. Nat. lib. XXXIII. cap.* 47. teſtatur, increbeſcenti olim adulterinæ pecuniæ, quæ argenteam juſti ponderis mentiebatur, multa arte occurrendum fuiſſe: ita habet: *Miſcentur æra falſæ monetæ, alii è pondere ſubtrahunt, cum ſit juſtum LXXXIV, e libris ſignari. Igitur ars facta denarios probare, tam jucunda lege Plebi, ut M. Mario Gratidiano vicatim totas ſtatuas dicaverit. Mirumque in hac artium ſola vitia diſcuntur, & falſi Denarii ſpectatur exemplar, pluribusque veris Denariis, adulterinus emitur.*

Ea de cauſa Numularii publice conſtituti ſunt, genus hominum, qui numorum

ſinceritatem dignoſcerent, quorum fit mentio *L.* 46. *ff. de ſolut. & liber.* §. 39. *ſi ſoluturus pecuniam tibi juſſu tuo ſignatam, eam apud Numularium, quoad probaretur, depoſuerim.* Præterea, ut adulterinis denariis occurrereretur, olim eosdem ſerratos, id eſt, ora tamquam ſerra inciſa, ac denticulata fuiſſe eſformatos, memoravit in aureolo libello: *la ſcience de medailles, Inſtruc.* 8. *R. P. Jobert* S. J. Atque eadem cauſa inferioribus Auguſtorum ſæculis tenuiori lamella pecuniam argenteam ſignatam eſſe, ne ejus craſſitie abuſi falſarii, ſubtili argenti pellicula vilius metallum veſtirent.

Leges in adulterinos monetarios lata. Legum rigor, ac frequentia, quæ in falſæ monetæ fabricatores latæ ſunt, eorumdem hominum, criminumque frequentiam, ac varietatem luculenter commonſtrant. *In Cod. Lib.* 9. *tit.* 24. *de falſa moneta.* tres leges in falſarios promulgatæ ignis adeò ſupplicium, & in conſcios capitales pænas ſtatuunt. Et *in Cod. Theodoſ. lib.* 9. *tit.* 22. ita Conſtantinus Aug. Leontio PP. reſcribit: *Quod ille etiam patietur* (nempe capitis, aut flammarum pænam) *qui menſuram circuli exterioris adraſerit, ut ponderis minuat quantitatem, vel figuratum ſolidum adultera imitatione in vendendo ſubjecerit.* Ubi aliud quoddam criminis genus adfertur, quo ſinceros numos vitiabant, eorundem, ac præſertim ſolidorum (ita aurei numi appellantur) oram circumcidentes, qui Græcis παρα-

Et vitiorum in Numis varietas.

παρα-

ϱαψαλιϛαί dicuntur. Tertulliani verba *de pœnit. cap.* 6. huc faciunt: *Numum, quo paciſcuntur examinant, ne ſcalptus, neve raſus, ne adulter ſit.*

Alios præterea modos, quo aut ſinceri numi vitiabantur, aut adulterini procudebantur, legere eſt *apud Ulpianum L.* 48. *ff. tit.* 10. §. 8. *Quicunque numos aureos partim raſerit, partim tinxerit, vel finxerit, ſiquidem liberi ſunt, ad beſtias dari, ſi ſervi, ſummo ſupplicio affici debent.* Et eodem loco §. 9. *Lege Cornelia cavetur, ut, qui in aurum vitii quid addiderit, qui argenteos numos adulterinos conflaverit, falſi crimine teneri. - - - - Eadem lege exprimitur, ne quis numos ſtanneos, plumbeos emere, vendere dolo malo vellet.* Multa paucis complexus ſt *Paulus Recept. ſent. lib.* 5. *tit.* 25. *Lege Corneia teſtamentaria tenetur, qui numos aureos, arenteos adulteraverit, laverit, conflaverit, raſeit, corruperit, vitiaverit:* Ærosæ pecuniæ, uæ admixtionem æris juſto majorem aceperit, meminit Scævola *L.* 46. *ff. de ſolut., & lib.* §. 102. ſimilique notione *Plinius lib. XXXIII. cap.* 5. aurum, & argentum *ærosum* ompellat.

En! quot numorum veterum vitia, uot legibus vetita ex antiquis monumens diſcimus! e quibus tamen omnibus in a potiſſimum inquirere, apud animum onſtitui, quibus in rem literariam, & ſinllatim in Orthographiam, Hiſtoriam, hronologiam, & conſtantem quemdam

Vitia rem literariam contingentia.

rei Antiquariæ amorem, ac Numorum conſenſum aliquid peccatum fuerat, aut fuiſſe videatur. Id genus errores cum in iis potiſſimum adulterinis numis inveniantur, quos ære conflatos, tenera argenti pellicula cruſtulave, ſeu bracteola obduxere falſarii, quosque pelliculatos incruſtatos, ſubæratos, aut etiam bracteatos dicimus; facile alios numos, æroſos, ſcalptos, raſos, acciſos, aliave ſimili ratione vitioſos Monetariæ, ac Flaturariæ artis peritis ulterius examinandos relinquo.

Subærati Numi.

Neque pretium in ſubæratis illis numis aliud, quam vitia, rei literariæ officientia contemplabor. Eſt vero pelliculatorum numorum non exigua etiamnum inter manus eruditorum copia; etſi multi, quorum detecta eſſet falſitas, jam olim conflati, atque aboliti fuiſſent. Frequentiam tantam inſana lucri cupido peperit, quod utique magnum e Bracteatis his Denariis, ac Solidis collegere falſarii. De aureis porro ſubæratis, etſi leges adductæ frequentem eorum faciant mentionem, rariſſima aut ſuperant, aut ſuperare ſcimus exempla: propterea quod & aurei in univerſum numis argenteis ſunt multo rariores; & majorem veteres in illis dignoſcendis, falſisque abolendis induſtriam collocarint: ac præterea, minus fere attriti, fraudem diutius abſcondant. Denariorum, quos hodieque tenemus ſubæratorum copiam idcirco

circo minus miror, quod fædus lucri amor, principium adeo, non modo abjectæ plebis animos ad procudendos hoſce numos impulerit.

Nam ut nihil de eo dicam, quod refert *Plinius lib. XXXIII. cap.* 47. M. Antonium III. Virum Denario ferrum miſcuiſſe. Quam fædum eſt, quod de Antonino, quem Caracallam compellant, prodidit *Xiphilinus e Dione lib. LXXVII.* Τῷ ἐν Ἀντωνίνῳ τάτε ἄλλα, καὶ τὸ νόμισμα κίβδηλον ἦν. Τότε ἀργύριον, καὶ χρύσιον, ὁ παρεῖχεν ἡμῖν, τὸ μὲν ἐκ μολύβδου καταργυρωμένου, τὸ δὲ καὶ ἐκ χαλκοῦ καταχρυσωμένου ἐσκευάζετο. *Antonino cum alia, tum pecunia vitioſa fuit. Nam Denarii, ſolidique, quos nobis præberet, aut plumbo, argento inducto, aut ære inaurato parabantur.* *Procuſi etiam publica auctoritate.*

Quem Xiphilini locum transpoſitione ita ſanandum puto. Τὸ μὲν ἐκ μολύβδου καταχρυσωμένου, τὸ δὲ ἐκ χαλκοῦ καταργυρωμένου. Quando plumbum pondere ſuo, ac mollitie aptius eſt, ut auri bracteola obductum, Solidi loco obtrudatur; tum Denarii adulterini, qui magno numero, ad Caracallæ præcipue, & vicina tempora pertinentes habentur, omnes ſub argenti pellicula, quod ego viderim, æs cyprium abſcondunt.

Subærati id genus Denarii, etſi, quod modo diximus, ſatis magno numero in cimeliis oſtendantur; eſſe tamen peritis in magno pretio, etiam præ ſinceris: tum inprimis, cum lepidi, ac pere- *Iidem eruditis in pretio.*

grini quidpiam exhibent, laudatus Jobertus loco indicato his verbis monuit: *Lorsque les medailles fourrées ont une tête, & un revers curieux, elles ſont ordinairement rares, & d'un plus grand prix, que celles, qui ſont de bon alloi; parce que les coins en ayant été caſſez, & l'eſpece decrié, il eſt, de neceſſité, qu'il y en ait un bien plus petit nombre. Subærati numi, qui capitis, aut averſæ faciei typo, peregrini quiddam offerente, habentur, raris accenſeri ſolent, & majori pretio, quam ipſi ſinceri, æſtimantur. Cum enim detecta fraude ea Monetæ ſpecies nullius eſſe valoris promulgaretur, ac typaria confringerentur; conſequens erat: eam ad nos pervenire haud ita magno numero potuiſſe.* Raris pariter adnumerandi ſunt ſinceri, publicique commatis numi, quocunque e metallo conflati, in quibus monetarii vitium, inſoliti quidpiam oſtentans, offenditur. Deprehenſo quippe errore, typarium illico remotum, nec eo ſignata moneta, quin etiam ſignata quæ redhiberi poterat, abolita fuit: id quod ejusmodi numi ipſi teſtantur, qui ejusdem omnino erroris nota vitiati, ſinguli fere tantum habentur, aut pauciſſimi. De vitiorum porro frequentia, atque origine hic prævie aliqua ſunt indicanda.

De lapſibus Monetario-

Aliquos in antiquo ære, argentoque ſignato Monetariorum errores certis indiciis deprehendi, neminem eſſe antiquitatis peritum puto, qui vocet in dubium. Certe vel numi illi, quos è Cimelio noſtro pro-

proferam, id manifeſte conficiunt. De frequentia lis eſt. Sunt equidem nonnulli, arguto ingenio, qui, quæ alii monetariorum menda, aut libere appellant, aut merito ſuſpicantur, ipſi arbitrentur myſteria. Hic enim vero eruditionis, & fecundæ imaginationis vim omnem exſerunt, novas vetuſtatis eruendæ ſemitas rimantur, & ingenii ſui ductum, ut cum Poëta loquar: *Metam. lib. III.*

rum variant ſententiæ

Quaque eſt dificilis, quaque eſt via nulla, ſequuntur.

Hi conjecturis quibusdam freti, in eos diſerte declamant, qui Monetarios veteres erratorum ſæpius arguunt, oggeruntque hæc talia: ſi Monetarios veteres erroris illico poſtulare fas ſit, vix quidquam reconditi expeditum iri: eſſe hoc aut ignorantiæ, aut ſocordiæ effugium: ita nodum oblatum ſcindi, non ſolvi: inſtaurari denique hic etiam poſſe querelas illas Thucydidis L. I. Οὕτως ἀταλαίπωρος, τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας καὶ ἐπὶ τὰ ἕτοιμα μᾶλλον τρέπονται. *Ita moleſtiæ expertem plerique eſſe volunt inquiſitionem veritatis, & ad facilia, & magis parabilia ſeſe lubentius convertunt.*

E converſo alii illam arguti ingenii laudem nihil penſi habent, dum ad veritatem propius accedant modo: ad quam neque dificiles aditus horrent, neque faciles aſpernantur. De numorum vitiis, neque ſoliciti ſunt, ut ſatis manifeſta ex-

cuſent; neque nimium ſecuri, ut ambigua illicò damnent; quando in re numaria item

--- --- --- --- --- *peccant*
Securæ nimium ſolicitaque manus. *Martial.* *Lib. XIV.*

Ubi ratio major, & numorum conſenſus ad Monetarium damnandum, quam ad excuſationem, novitatis, & myſterii plenam, extorquendam facit; nodum ſcindere malunt, quam in ſcirpo quærere: quæ certo comprobare poſſunt, explicant: de nonnullis dubitant, & conjecturas, ſiquas haud vanas fecere, conjecturas, non oracula haberi volunt: de quibusdam candide profitentur: ſe ea neſcire; cum exiſtiment ſapientiæ laudem non exiguam eſſe: Scire, quantum neſcias, & quantum ſcire non poſſis. Itaque, ſiquis eſt, qui ſe penetraſſe credat omnia maxime, ab eo diſſentiunt maxime, qui fortaſſe

Quod mecum ignorat, ſolus vult ſcire videri. *Horat. II. Ep.* 1.

Subæratorum frequentia vitia. Sunt eorum non pauci, qui in ſinceris numis lapſus Monetariorum nolint agnoſcere; neque vero deſunt, qui e ſubæratis etiam ejuscemodi vitia excuſando delere, atque hos numos ad inſtaurandam Hiſtoriam valere contendant. Ejus rei exempla, & opinionis fautores qui quærit, adeat *Memoirs de Trevoux May* 1729. Cui tamen ſententiæ ab Anonymo illic etiam acri-

acriter contradicitur his verbis. *L'on fait cas de cette ſorte de medailles, je dis fourrées, parce qu'elles ne peuvent être contrefaites; mais pour l'hiſtoire elles ſont peu d'uſage; elles n'ont point l'avantage d'étre de titres authentiques, étant de la fauſſe monnoye. Et de plus, quoiqu'il m'en ait paſſé beaucoup par les mains; i'en ai trouvé peu, ou il n'y eût des fautes marquées, ou par de repetitions des mêmes titres, ſur la tête, & ſur le revers, ou des anachroniſmes decidez. Non deſunt, qui momenti aliquid in ſubæratis illis numis ponant; propterea, quod ſimiles fingi hoc tempore non poſſint. Verum, quantum ad hiſtoriæ fidem, ii non magnopere proſunt. Nam adulterinæ monetæ cum ſint, authentica inſtrumenta dici nequeunt. Accedit, inter complures, quos contrectaveram, ejusmodi numos, paucos fuiſſe, qui non errata quædam præſetulerint, aut repetitis, quos adverſa monetæ facies exhibebat, in averſa titulis, aut plane certis anachroniſmis.* Ab hac ſententia nihil fere diſcrepant ea, quæ laudandus ſæpius R. P. Jobertus, *Inſtructione* 8. de ſubæratis id genus numis eorumque vitiis breviter adnotavit. Unum hic moneo: haud eſſe ſubæratos numos ideo certo antiquos, quia ſimiles nunc efformari non poſſint. Ipſe enim majorem monetam ex argento, qualis in Gallia cudi ſolet, contrectavi, plane affabre ſubæratam: ſimileque numiſma modernum Gallicum ſe aliquot abhinc annis vidiſſe, alius mihi, vir omni fide digniſſimus, retulit.

Jam

Qui Monetarii peccarint.

Jam vero, ut de Monetariorum lapſibus, quæ prævie pertractanda ſunt, perſpicue, atque ordine porro exequamur; quinam illi, de quibus perpetuus ſermo, ſint Monetarii: qua deinde ratione, modoque ab iis admiſſa ſint in numis, incurrentia in rem literariam vitia, videamus.

Non Triumviri Monetales.

Monetarios dum appello, nolim quisquam de illis me III. Viris vel IIII. Viris Monetalibus, qui A. A. A. F. F. auro, argento, ære, flando, feriundo præpoſiti erant, loqui exiſtimet. Hi vetuſtiſſimo Magiſtratus, etſi minoris, jure gaudebant, etiam legibus XII. Tabularum expreſſi, e quibus *M. Tullius lib. III. de leg.* hæc refert: *Minores Magiſtratus domi pecuniam publicam cuſtodiunto . . . . æs, argentum, aurumve publice ſignanto.* Neque tamen ipſi monetam flabant, aut ſignabant; quamquam *L. 1. ff. de orig. jur.* §. 30. de iisdem hæc memorentur: *Eodem tempore conſtituti ſunt Triumviri monetales æris, argenti, auri flatores.* Ubi ſunt, qui legendum cum Frehero putent: *Flandi, feriundi latores.* Ita etiam licet in Flaminiæ Familiæ numo apud Vaillantium legatur: L. FLAMIN. CHILO. PRI. F. *Lucius Flaminius Chilo primus flavit.* Non continuo efficitur: ipſum Flaminium admoviſſe manus, ſed ſupremam flandi Denarii curam geſſiſſe; id quod manifeſtius alter, apud eundem cl. Vaillantium, numus ita exponit: LENT. CVR. X. FLAND. *Lentulus curavit*

De-

Denarium flandum, aut *Lentulus Curator Denariorum Flandorum.* Signandæ itaque pecuniæ hi Monetales Magiſtratus præerant, uti & ſubinde *Monetæ Præpoſiti, ab Ammiano Marcell. Lib. XXVIII. cap.* 1. compellati ſunt; Neque manus ipſi ſignandæ pecuniæ, ſed curam, & imperium adhibebant, typorumque formas, ac inſcriptiones deſignabant. Qua in re ab ipſis, quippe viris rerum peritis, ac tanto muneri omni cura intentis, nihil peccatum fuiſſe exiſtimo, cujus quidem eosdem certe arguere poſſimus.

Sed formarum ſculptores, & fabri ferientes.

Monetarios autem, de quorum lapſibus hic agitur, intelligi volo, quales apud Suidam appellantur: Μουντάριοι οἱ περὶ τὸ νόμισμα τεχνῖται, *qui circa numiſmata fabrilem operam exercent.* Horum duo genera præcipue in conſiderationem veniunt, alterum eorum, qui formas, ſeu typaria ſculperent: qui metallum flarent, ferirent, ſignarent, alterum. Amborum quidem certe manifeſti lapſus in moneta antiqua extant.

Errorum varietas & origo.

Atque eorum, qui figuras, ac literas artifici ſcalptro chalybeis typariis inciderent, varia σφάλματα, epigraphen vitiantia, comparent; cum aut omiſſæ, aut adjectæ, aut tranſpoſitæ ſunt, quas non oportebat, literæ, aliove modo per oblivionem, inſcititiam, aut oſcitantiam depravata eſt inſcriptio. Fabrorum porro mone-

monetalium, qui feriundis numis operam navabant, feſtinatione, aut indiligentia cum varia alia vitia monetæ accepere, tum illud non levis momenti, quo nempe, capitis typo formam averſæ partis, aut Auguſto alteri propriam: aut ejusdem quidem Imperatoris, ſed ad illud capitis iconium impertinentem adſignarant. Error iſte, in tanta typariorum varietate, & copia, nihil pronius erat, quam ut interdum admitteretur; dum formam unam, alterius loco, ſæpe perſimilis, arriperent, non probe antea inſpectam, aut cognitam: ſeu memoria etiam lapſi, utram priorem adhibuiſſent. Atque illud animadvertendum eſt: non niſi eorundem, aut quam proximorum temporum ſphragiſteria, quæ nempe tum ipſis una inter manus verſabantur, publicos Monetarios mendoſe uni numo conſignaſſe; id quod exempla ſuo loco ſtabilient.

Falſariorum qui lapſus frequentiores. Inepta hac facierum, ac typorum commiſſura adulterinorum numorum fabri frequentius lapſi ſunt. Ejus rei originem præter oſcitantiam, & imperitiam, aliam etiam fuiſſe mihi perſuadeo.

Falſarii iſti (quos inter monetæ publicæ fabri interdum fuerint) ut pecuniam, ab ſinceræ iconio nihil abludentem, procuderent, e publicis Monetis (ita etiam officinæ monetariæ nominantur) typaria, ubi-

ubiubi poterant, ſublegebant, iisque pecunias abditis in locis ſignabant.

Alterum horum *D. Hieronymus in vita S. Antonii Erem.* nos docet, dum refert: falſæ monetæ authores in eremis antra ſibi paraſſe, & furtivæ, falſæque monetæ officinas. Ita etiam in inſula S. Jacobi, quæ ex Diomedeis, ſeu Tremitanis una eſt, in antro ad mare in rupe profunde excavato, malleos, & incudes, cineres, & monetas repertas eſſe, memorat *Benedictus Cochorella in Deſcriptione Tremitanæ Inſ. Lib. II. cap. 1. apud Grævium Italiæ Vol. XIV.* Alterum *Lib. 48. ff. ad Leg. Jul pecul.* §. 6. haud obſcure indicatur: *Qui, cum in moneta publica operarentur, extrinſecus ſibi ſignant pecuniam forma publica, ſive ſignatam furantur* &c.

Non paucæ ſane ſincerorum numorum poſticæ formæ, in adulterinis Denariis capiti, cui non conveniunt, adjunctæ conſpiciuntur, ad eadem tamen, aut propius remota tempora pertinentes. Id quod neceſſitate haud rarius, quam dolo, aut ignoratione factum eſſe arbitror; cum alia, magis fortaſſe congrua typaria ſuffurari ipſi non poſſent. Negare tamen nolim, propria ſibi itidem iconia, parum, aut nihil omnino a publicis abhorrentia, falſarios efformaſſe. Qua in re admodum cautos illos fuiſſe, uti & in avertendis charagmatis publicis, non niſi uſu probatiſſima ſublegendo, inde colligo: quod ſculpto-

ſculptoris error vix ullus in adulterinis monetis deprehendi ſoleat.

Reliquum eſt, ut quæ de vitiorum, veris perinde, atque adulterinis numis inhærentium varietate, & origine hic delibata ſunt, productis veterum numorum nonnullis exemplis uberius proſequar, & confirmem.

CAPUT II.

De Sculptorum erroribus certis, in formis numorum ſincerorum.

Sculptorum errores quidam dubii. ERrores μορφοχαρακτῶν *formæ ſculptorum*, alii certi ſeſe offerunt in moneta vetere, alii dubii, & qui excuſari etiam non raro mereantur. Verum in excuſando modum excedere videri poſſent ii, qui ut artificem ab errato, in literis typario inſculpendis admiſſo, purgent, acuto interpretandi genere ſingulis e literis, vocabula ſingula comminiſcuntur.

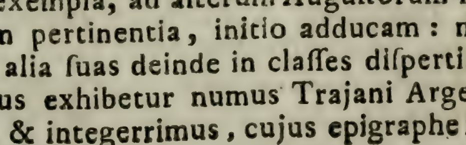
Nimia argutia non excuſandi. Cujus rei felicia quidem extant ſuper græcis, latinisque numis ſuſcepta ab eruditis tentamina; magno tamen cum delectu hoc exponendi genus opus habet, ne, nimia ſubtilitate divinando item, ut nimium altercando fit, veritas amittatur. Quare, niſi aliorum numorum exempla com-

complura, aut ſcriptorum veterum ingens conſenſus, aut res ipſa denique, ita explicari debere, moneat; mallem candidum quoddam *neſcio* proferre: aut ſi clariora adſint indicia, Monetarii *μοςφοχαςάκlυ* lapſum compellare. Sane vir eruditiſſimus R. P. Harduinus, cum de aliis pluribus, tum de celebri illo Gallieni numo agens, in quo legitur: GALLIENAE. AUGUSTAE. VBIQVE. PAX. non erat cur prodigioſam iſtam expoſitionem daret, qua e ſingulis fere literis, tamquam initialibus, ſingulas voces confecerat: GALLIENO. *Auguſto. Edua. Auguſta. Urbis. Servatori. Triumphalem. Arcum. Erexit. Victoria. Beatitatem. Imperio. Quietem. Eduæ. Peperit. Auguſti. X. ſeu Decennalibus. Memoirs de Trevoux* 1729. *Juin. art.* 63. Hæc etſi ingenii felicitate, & antiqui ſermonis lepore ſuavia, atque ejuſmodi ſint, quæ ita concepta fuiſſe mereantur; quis tamen credat (ſi longior etiam hiſce ſub literis lateret oratio) eam integre, riteque poſt tot ſæcula ingenii viribus quempiam aſſecutum eſſe, aut etiam potuiſſe? Quis vero non hic potius, etſi ne id quidem omnino certum ſit, lapſum ſculptoris arguat, qui Orthographiæ forſaſſe non ſatis gnarus, & ſoni ſimilitudine deceptus GALLIENAE. AUGUSTAE. loco GALLIENE. AUGUSTE. formaverit.

Id quod idem vir Clariſſimus antehac

ſenſerat, & erudite, more ſuo, aliorum numorum teſtimonio comprobarat: *Num. Sæc. Conſtantin. p. 448. in Oper. Select.* Nam & in Carauſii numo legitur FORT. RAEDVX. loco REDVX. & in alio Probi: PIAETAS. AVG. & in alio Maximiani: BAEATISSIMO. SEN. AVG. E converſo BONO. REIPVBLICE. in numo Flav. Victoris; itidem CESAR non nunquam loco CAESAR. mendoſe inſculptum obſervatur.

Mitto hæc, atque ad certa ſculptorum errata gradum facio, quorum illuſtriora duo exempla, ad alterum Auguſtorum ſæculum pertinentia, initio adducam: minora alia ſuas deinde in claſſes diſpertiar. Primus exhibetur numus Trajani Argenteus, & integerrimus, cujus epigraphe ita habet:

IMP. CAES. D. TRAIANO. OPITIMO. AVG. GER. DAC. *Imperatori Cæſari Divo Traja-*

Trajano Opitimo Auguſto Germanico Dacico. Caput Trajani laureatum.

CONSENCAVTIO. *ſic.* Aquila fulmen unguibus corripiens. *Duplex error ſculptoris.*

In ſculpenda hujus numi inſcriptione binis locis lapſus eſt artifex. Atque illud, quidem condonabitur: *Divi* titulum conjunxiſſe cum illis viventium propriis IMP. CAES. & GER. DAC. ubi interea *Divi* titulum non fuiſſe cum tot ſimilibus vocabulis compoſitum, conſtanter in veteribus numis obſervatur. Alterum porro aperto vitio laborat, ubi inſculptum legimus *opitimo* loco *optimo*; cum Trajanus hoc epitheto: OPTIMVS. fere perpetuo, & proprio, in ære antiquo compelletur. Ipſum etiam averſæ partis vitium ſculptoris inſignem imperitiam, aut oſcitantiam luculenter coarguit. Hic enim notiſſimus conſecrationis Auguſtorum typus, *Aquila*; cui pariter *Divi* titulus congruit, ſolitam utique epigraphen exigit, quæ certe CONSECRATIO. & non CONSENCAVTIO. eſſe debuerat.

Fingat hic alius e literis his myſteria, & ſomniet, quæ volet: ſinam illum, ut, cum Plautina illa muliere, experrectus Jovi Prodigiali mola ſalſa, aut thure comprecetur; ego interea τυποχαράκτȣ errorem ſecurus credam. Sane numi argentei Trajani apud Com. Mediobarbum, & alibi ita habent.

DIVO. TRAIANO. Caput Trajani.
CONSECRATIO. Aquila.

Alter numus, quem hic ſiſtimus, eſt ex ære magni moduli exquiſitæ integritatis, & elegantiæ.

AVRELIVS. CAESAR. AVG. PII. F. COS. *Aurelius Cæſar Auguſti Pii Filius, Conſul.* Caput nudum M. Aurelii.

DES. NOS. S. C. legendum *Honos. Senatus Conſulto.* Vir togatus ſtans d. ramum, S. Cornu copiæ.

Errorem epigraphes figura ipſa manifeſtat, quæ in compluribus aliis, & ipſius M. Aurelii numis expreſſa, inſcribi ſolet: HONOS.

Vitii origo ex aliis numis indagatur. Videor mihi originem, modumque hujus lapſus probabili conjectura aſſecutus eſſe. Nam a Triumviro Monetali epigraphen eam præſcriptam fuiſſe exiſtimo, quæ habetur in argenteo ejusdem Cæſaris numo apud Com. Medlobarbum.

AVRE-

AVRELIVS. CAESAR. AVG. PII. F. COS. DES.

HONOS. Figura eadem, quæ in priori numo.

In noſtro itaque numo artifex aut τὸ DES. in antica numi parte ponere oblitus, aut literarum ſpatia non probe illic diſtribuerit, ut nullus jam locus pro DES. reliquus eſſet. Quare in poſtica numi facie τὸ DES. inſculpſerit, ac tum forte alio repente ſevocatus interruptum opus reliquerit. Reverſus ad laborem, cum figuram inſculptam, & cæptæ inſcriptionis partem obiter inſpiceret, oblitus ejus ſyllabæ, quam antea intuliſſet, putansque τὸ HO. inſculptum eſſe, ex altero latere τὸ NOS. efformaverit, atque ita charagma exiverit, vitioſe exhibens DES. NOS. pro HO. NOS.

Pro qua conjectura facit etiam alius M. Aurelii numus argenteus Cimelii noſtri, qui eandem prorſus capitis, & averſæ partis iconem, quam æneus ille vitioſus refert, ita inſcriptus:

AVRELIVS. CAESAR. AVG. PII. F. COS.

HONOS. Infra S. C.

In utroque numo τὸ NOS. eundem in area numi ſitum obtinet, & in vitioſo illic DES. ubi in probo numo HO. inſculptum eſt; clariusque inde colligitur, aut DES. loco HO. poſitum, aut HO. per obli-

vionem, interrupto fors opere, omiſſum fuiſſe.

Nunc ad minores quosdam *Μορφοχαρακτῶν* errores paucis deſcendamus: quos aut tranſpoſitione, aut adjectione vel omiſſione literæ, aliave ſubſtituta; aut perverſo, ac perturbato ſcribendi ordine numorum formis intulerant. *Tranſpoſitione* literæ peccatum eſt in numo noſtro argenteo ſincero Alexandri, quem ſubjicimus:

IMP. SEV. ALEXAND. AVG. *Imperator ſeverus Alexander Auguſtus.* Caput Laureatum Alexandri.

P. T. M. R. P. COS. mulier ſtans d. temonem S. Cornu copiæ. In aperto eſt: P. M. TR. P. COS. *Pontifex Maximus Tribunitia Poteſtate Conſul*, inſculpendum fuiſſe.

Tranſpoſitio literarum vitioſa.

Simile quid alius Neronis numus offert, quales alioqui ingenti numero habentur, & vel ideo erratum tanto manifeſtius exiſtit; cum alii omnes aliter eandem vo-

cem

cem, rećteque exhibeant, noſter vero ita:

NERO. CLAVD. CAESAR. AUG. GER. P. M... *Nero Claudius Cæſar Auguſtus Germanicus Pontifex Maximus.* Caput Laureatum.

PACE. P.R. TERRA. MARIQ. PARTA. IANVM. CLVSTI. *Pace Populo Romano Terra, Marique Parta, Janum Cluſti*; Cum tamen alii omnes: *Janum Cluſit*, uti oportet, præſeferant. Neque hic quaſi per Apoſtrophen ad Neronem: *Cluſti* pro *cluſiſti* quiſquam extorqueat, numis omnibus invitis.

Adjectione elementi ſuperflui, ſculptoris erratum extat in Græco Domitiæ numo, quem adducit *R. P. Harduinus in Hiſt. Aug. e numis* in quo habetur ΔΟΜΙΤΙΑ. ΑΥΓΟΥCCΤΑ. Huc etiam pertinet illud in Trajani numo ſuperius obſervatum OPITIMVS. pro OPTIMVS. item Galli numus argenteus muſei noſtri inſcri- *Adjectio mendoſa.*

ſcriptus SAECVLLVM. NOVVM. & alia ejusmodi.

omiſſio erronea. *Subductione, vel omiſſione* literæ laborat numus parvi æris, quem Cimelio Collegii Græcenſis S. J. intuleram, in quo CONSTATINVS. loco CONSTANTINVS legitur, ſpatio nullo, pro litera N. relicto. Novi erroris occaſionem incautioribus præbere poſſet relatus *a R.P. Bandurio Tom.* I. Trajani Decii numus, in cujus averſa facie ſolito Ubertatis ſimulacro adſcriptum viſitur: VERITAS. loco VBERITAS. cujus numi etiam *Liebeus in Gotha Numaria pag.* 256. meminit; ubi alii ejusdem Decii, & Etruſcillæ numi aurei, & argentei, eandem effigiem, cum epigraphe VBERITAS exhibentes, erratum in aperto ponunt.

Philippi Patris caput inſcriptum PHILIPPS. in numo Caſſandrenſis coloniæ Cimelii noſtri legitur.

Similia ſunt, quæ in Appendicula ad Nũos Colon. & Græcos Vaillantii protulimus, ut: CORN. SALONA. pro SALONINA. item ΤΡΠΕΖΟΥΝΤΙΩΝ pro ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΙΩΝ.

Omitto Tetrici quosdam numos, in quibus habetur IMP. C. TRICVS. Quod R. P. Harduinus ad compendiariam quamdam ſcribendi rationem rejicit; uti & illa DV. CONSTANTINVS. PT. AVGG. *Divus Conſtantinus Pater Auguſtorum.*

Subſti-

Subſtitutione alius pro alia litera, vitiatos quosdam numos videre eſt. Treboniani Galli apud celeber. Bandurium APPOLL. SVLVTARI. pro SALVTARI. Alium in Indice Patini FORTVNAE. REDVCA. ubi Patinus ipſe adnotat REDVCI inſculpi numo debuiſſe: niſi quis id ita excuſare velit; ut τὸ A ſeorſim legatur: *Fortunæ Reduci* AVGVSTI. Quamquam in ſimilibus numis vocabulum Auguſti non unica litera A, ſed Syllaba AVG. indicari ſoleat. In Tarſenſi Gordiani Pii numo, Cimelii noſtri legi diſtincte ΓΟΡΔΥΑΝΩC. loco ΓΟΡΔΙΑΝΟC. duplici ſculptoris lapſu. In Appendicula ad numos Græcos Diadumeniani numum edideram, cujus epigraphe ΔΙΩΔΟΥΝΕΝΙΑΝΟC. pro ΔΙΑΔΟΥΜΕΝΙΑΝΟC. & in alio Alexandri ΔΙC. ΜΕΩ. pro ΔΙC. ΝΕΩκόρων. Atque alia ſimilia. *Vitiosa elementi mutatio.*

R. P. Piovene S. J. in erudito opere *I Ceſari in Metallo mezzano e picolo &c. Tom. IX. Tav. 3. medaglia* 24. Domitiani numum adfert, in cujus adverſa facie legitur: COS. XIII. DES. VIIII. *Conſul decimum tertium, deſignatus nonum*: Quam numerorum Conſulatus inſolitam compoſitionem, & minime cohærentem ab errore liberare, & ingenio expedire laudatus author contendit. Priori ſiquidem numero COS. XIII. omnes Conſulatus a Domitiano uſque ad id tempus geſtos, etiam ſuffectos, computari cenſet; altero vero numero DES. VIIII. *Domitiani numus vitioſus excuſatur.*

ordinarios duntaxat Conſulatus, a Domitiano geſtos indicari; atque adeo inter geſtos eo uſque Conſulatus, quinque ſuffectos fuiſſe, & quidem primo proximos; quos ſi a tredecim demas, reliqui erunt octo Conſulatus ordinarii. Ita dum univerſim COS. XIII. una ordinarius COS. VIII. & *Deſignatus nonum* DES. VIIII. eſſe potuit, omiſſoque numero Conſulatus ordinarii, quem eo anno gerebat, ſolus numerus deſignati Conſulatus numo illatus eſt.

Excuſatio infirmatur. Ego vero paucis ita mentem meam aperio: COS. XIII. DES. VIIII. errorem eſſe ſculptoris, facili lapſu, ut V. loco X, aut vice verſa, formaretur, itaque ſculpendum fuiſſe, ac legi debere: COS.XIII.DES.XIIII. aut potius, quod in Domitiani numis frequentiſſimum eſt, COS. VIII. DES. VIIII. Nam primum conſtanter in omnibus numis, & ipſius Domitiani compluribus, numero Conſulatus Deſignati, præfigitur numerus unitate minor Conſulatus poſtremo ſuſcepti, adeoque Conſulatus ejusdem rationis; uti non pauci Domitiani numi habent id ipſum DES. VIIII. ſemper cum præfixo: COS. VIII. in collectione Mediobarbi, & in Muſeo noſtro.

Deinde, ſi etiam daretur: Conſulatus ſuffectos in numis adſcriptos, & cum ordinariis computatos eſſe; congruere tamen COS. XIII. cum conſulatu ordinario

DES.

DES. VIIII. ſeu cum COS. VIII. non poſſet.

Nam, primum COS. fuit Domitianus an. V.C. 825. aut ut alii 824. & COS. VIII. an. V.C. 835. atque adeo e communi numorum, & Chronologorum Petavii, Pagii, Noriſii, Harduini, Mediobarbi conſenſu colligitur ab anno COS. I. uſque COS. VIII. ſpatium duodecim annorum nondum eſſe abſolutum; igitur jam COS. XIII. quo pacto numis inſcriptus eſt? ſi dicatur: antea Conſulem Suffectum fuiſſe, quam in numis COS. notaretur. Contra facit: non videri in hoc denique numo eum Conſulatum ad ſummam Conſulatuum explendam aſſumi, qui antea numerandis Domitiani Conſulatibus adhiberi non meruiſſet. Quod ſi etiam Domitianus intra eundem aliquem annum & Conſul ordinarius, & Suffectus fuiſſet, quod fieri poterat, ſi depoſitos mox, uti ſæpe fiebat, poſt initum Conſulatum faſces, deinde intra idem anni ſpatium reſumpſiſſet; nunquam tamen adducar, ut credam: duos Conſulatus ſuos, eodem anno geſtos, aut eundem potius reſumptum, duplo numero in numis, aliiſque inſtrumentis publicis conſignatos fuiſſe; ne etiam annorum numeri, a Conſulibus ordinariis deſumpti, ita inepte multiplicarentur, & publica temporum ratio turbaretur.

Nolo

Numi mate conſervati ſpeciem vitii objiciunt. Nolo hic illud ſuſpicari, quod nonnullis numis accidiſſe, ipſe ſenſi; nempe partem unam, ductumve literæ, intactis aliis lineolis, vetuſtate abſumptam, aut recentis impoſtoris manu ita eraſam eſſe, ut nullum ſui reſtigium reliquerit. Quæ res, haud ita dudum eſt, cum nihil propius erat, quam ut in fraudem me induceret. Nam, apud Amicum, Græcum numum elegantiſſimum, &, ut videbatur, integerrime ſervatum, inſpiciens, ita inſcriptum offendi:

AVT. K. M. AYP. CEYIPOC. ANTΩIEINOC. Pene credideram ſculptoris lapſum; cum ſubiit, lineolas teneriore ductu formatas deſiderari, vetuſtate extritas, horizontalem unam in CEYIPOC. ut extaret: CEYHPOC. ac transverſam alteram, ut eſſet: ANTΩNEINOC. qui literarum binarum nexus in Græcis numis circa hæc tempora non infrequens eſt. Unde & in allato Domitiani numo ſuſpicari quis poſſet, e litera X in XIIII. inferiores lineolas edaci vetuſtatis denti ceſſiſſe, atque ita VIIII. loco XIIII. comparere. Sed nihil opus his ſuſpicionibus; errorem ſculptoris confidenter pronuntio, ſi numus integer eſt, fretus totius Reipublicæ numariæ conſenſu.

Incongrua literarũ collocatio. *Inverſo, ac perturbato ſcribendi ordine* epigraphen exhibent illa numiſmata Cimelii noſtri. NOINAΞΞƎM. loco MEΣΣANIΩN. in argen-

argenteo. Item ΑΙΛ⋊Α ϘΗ. ΑΙΠΜΥΛΟ, pro ΗΡΑΚΛΙΑ. ΟΛΥΜΠΙΑ. In Aquiliæ numo Tyrio, quem in Appendicula protuli. Tum numi ab Illuſtriſſimo Spanhemio indicati ꓘΩΙϽƎΦƎ. ϽΙΜƎΙ ϘΑ. pro ΑΡΤЄΜΙϹ. ЄΦЄϹΙΩΝ. ΠΙΑ. pro ΑΙΠαϱαίων. ΛΥΑ⋊. pro ΚΑΥΛωνιατῶν. Talis eſt a Cl. Patino editus ϽΗИΑΙΑЬΤ. ϽΗΤϽΥΟΤΥΑ. pro ΑΥΓΟΥϹΤΗϹ. ΤΡΑΙΑΝΗϹ. & ſi qui ſunt præterea.

Pertinere huc poteſt numus ille, olim Dñi. Foucault, nunc Parmenſis Cimeliarchii, in quo ipſe R. P. Harduinus fatetur vitioſe inſculptum fuiſſe CONMAXANTINVS. Ita in Conſtantini numo R. P. Chamillart BARNAT. pro BR P. NAT. *Bono Reipublicæ Nato*, deprehenſum eſt. Plura id genus, ad quartum potiſſimum Auguſtorum ſæculum ſpectantia, vel antea ſub Claudio Gothico, ac Tyrannis etiam occurentia errata, negligenda cenſet *Jobertus Inſtruction.* 8. *Ce ſont des monſtres, dont il ne faut faire des miracles, & ſur quoi il ne faut jamais rien établir; car quoique cela n'empeche pas, que ea medaille ne ſoit antique, cela en diminuë notablement le prix. Monſtra hæc ſunt, e quibus elicienda non ſunt prodigia: neque ſuper his unquam fundamentis quidquam ſtabilire oportet. Licet enim, quo minus antiquus habeatur numus, ea vitia non obſint; ejusdem tamen de pretio multum detrahunt.* Ejuscemodi monſtroſum Cimelii noſtri numum æneum parvi

Ordo valde turbatus.

modu-

moduli, quid ſibi vellet, fruſtra fûi, cum indagaſſem; ita habet:

IMP. CAERAS ⅃ ⅃ DVNAHSAV.
KA ⅃ ⅃ PVNAHFAV.

Haud multo minori literarum perturbatione inſignem numum refert Doctiſſimus *P. Jobertus Inſtruct. XI.* in cujus averſa parte ita habetur.

AꙮΩ. CꟻNↃTVNNOTCNE.

Ex qua Epigraphe precationem integram elicere tentavit R. P. Harduinus, incredibili ingenio.

CAPUT III.

De inſcriptionibus, inuſitata forma inſculptis, quæ vitioſæ non ſunt.

Orthographia mutatur cum tempore.

POſſent nonnulla, ab antiquis ſculptoribus numorum formis inſerta, vitioſe ſcripta videri Tironibus, quibus orthographiæ veteris ratio non ſatis perſpecta eſt. Cavendum certe incipientibus, ne, quæ præter ſolitum ſcripta legerint, vetuſtioribus præſertim in monetis, illico τυποχαρακτῶν lapſus arbitrentur. Multa quippe, quæ ſerius recte hoc modo, alio item olim recte ſcribebantur. Valent huc etiam, quæ dudum monuit Doctiſſimus Romanorum Terentius Varro, *Lib. IV. de*

Lin-

Lingua Lat. Quoniam verborum novorum, & veterum diſcordia omnis in conſuetudine communi, quot modis literarum cōmutatio ſit facta, qui animadverterit, ſcrutari facilius origines patietur verborum. Reperiet enim eſſe commutata, ut in ſuperioribus libris oſtendi, maxime propter bis quaternas cauſas. Literarum enim fit demptione, aut additione, & propter earum artationem, aut commutationem, item ſyllabarum productionem &c. Hos aliter uſurpatos aliis temporibus ſcribendi modos, quibusdam e re numaria exemplis illuſtrabo.

Additione literæ inſignia ſunt illa in familiarum numis: VAALA. VIIRTVS. FEELIX. pro VALA. VIRTVS. FELIX. Superfluam hic vocalem nemo ſuſpicetur, ſed Quintilianum audiat: *Lib. I. Cap. 5. Aut vocales junguntur, aut unam longam faciunt, ut veteres ſcripſere, qui geminatione earum, velut apice, utebantur.* Longam ſyllabam etiam longiori charactere expreſſam in Auguſti numo conſpicere eſt: OB. CIvIs. SERVATOS. Adjectionem literæ hæc etiam præſeferunt, vetuſtate excuſandam: AXSIVS. MAXVMVS. ALEXSANDREA. Nam & Tabulæ Græcæ vetuſtiſſimæ proferuntur ab Eruditiſſimis Viris, Sponio, & Maffeio, in quibus ante literam Ξ uſitatam, ejus loco, ΧΣ adhibitum legitur, ut: ΧΣΕΝΟΦΙΛΟΣ. pro ΞΕΝΟΦΙΛΟΣ. quod latini imitati fuiſſe videntur, retento Græco charactere X. ne duo alii CH. ponendi eſſent ante S. Deinde FOVRIVS. FOVLVIVS, pro FVRIVS,

Adjecta olim literæ.

RIVS. FVLVIVS. ſimilia ſunt: EID. MART. *Idibus Martiis* LEIBERTAS. PREIVERNVM. SERVEILIVS. PLEBEI. DE PARTHEIS. PREIMVS. de quibus ita *Quintilianus Lib. I. cap.* 12. *Diutius duravit, ut EI. jungendis eadem ratione, qua Græcis EI. uterentur.* Pariter in Græcorum numis, Latina nomina, quæ I. longum complectuntur, jam per EI. jam per I. ſcripta extant: ΑΝΤΩΝΙΝΟϹ, & ΑΝΤΩΝΕΙΝΟϹ. ΝΙΚΟΠΟΛΙΤΩΝ. & ΝΙΚΟΠΟΛΕΙΤΩΝ. Atque alia ejus generis.

Subtractio earum. *Demptionis* ſpecimen offerunt priſca illa: NASIDIV. deſiderata litera S. & PREIVERNVM. CAPTV. pro CAPTVM. & in medio vocabulo PILIPVS. unico P. medio, cum alias duplici ſcribatur: PILIPPVS. vel PHILIPPVS. Nam aſpirationem H. ubi præter ſolitum omiſſam quis viderit, ſculptorem erroris continuo arguere non debet. Ita præter τὸ PILIPPVS. reperiuntur: TRIVMPVS. YPSAEVS. GRACCVS. pro TRIVMPHVS. HYPSAEVS. GRACCHVS. De his *Quintilianus Lib. I. cap.* 9. ita docet: *Apud nos poteſt quæri: an in ſcripto ſit vitium, ſi H. litera eſt, non nota? cujus quidem ratio mutua cum temporibus eſt ſæpius. Parciſſime ea veteres uſi, etiam in vocalibus, cum Ædos, Ircosque dicebant. Diu deinde reſervatum, ne conſonantibus aſpiraretur, ut in Graccis, & Triumpis. Erupit brevi tempore nimius uſus, ut; Choronæ, Chenturiones, Præchones,* adhuc

adhuc quibuſdam inſcriptionibus maneant. Quod Grammatici Veteris teſtimonium illa etiam excuſat, in M. Antonii numis: CHORTIS. SPECVLATORVM. & CHORTIVM. PRAETORIARVM. cum enim Varrone teſte, *Cors* diceretur, quod deinde *Cohors* dictum eſt; Antonii tempore τὸ Cors, cum aſpiratione, Chors ſcribi ſolitum fuiſſe videtur. In Gallieni porro numis COOR. PRAET. VI. P. VI. F. *Cohors prætoria ſextum pia, ſextum felix*, affectatio quædam antiquitatis eſt, ſi ex propoſito aſpirationem omiſit ſculptor: aut ſi loco CORS. per duo O. longam exprimere voluit.

Neque vero in Græcis numis vitioſa eſt ſcriptura, cum hæc, latinis uſitata, aſpirationis nota H, græcis vocabulis præfigitur.

Aſpirationis Characteres apud Græcos.

Nam eadem hæc nota H, græcis vocabulis E longum, id eſt duo E brevia valebat, olim etiam ſic ſcripta Ͱ, quorum duo Ͱ ⊣ = H. hæc eadem inquam litera Ητα, apud veteres græcos aſpirationis vim obtinuit, eandemque ad latinos, una cum forma characteris H, tranſtulit. Id perſpicue ex Athenæo diſcimus, qui *lib. IX.* ita habet. Οἶμαι, δὲ καὶ διὰ τοῦ Η στοιχείου τυπώσασθαι τοὺς παλαιοὺς τὴν δασεῖαν. διόπερ καὶ Ῥωμαῖοι πρὸ πάντων τῶν δασυνωμένων ὀνομάτων τὸ Η προγράφουσι. *Exiſtimo veteres Græcos) ipſo elemento H aſpirationem figuraſſe;*

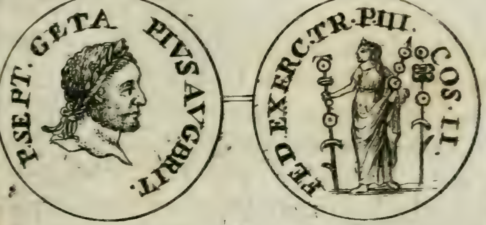
quocirca etiam Romani aſpiratis omnibus vocabulis τὸ H præſcribunt.

Recte igitur more priſco in numis habetur: HIMEPA. pro Ἱμέρα. HYΨAC. pro Ὑψας. HIΠΠONIKΩN pro Ἱππονικῶν. Et in Epheſino Helvii Pertinacis numo, quem e Cimelio D. Begon. R. P. Harduinus ſingulariter ob hanc etiam literæ H. notam produxit, legitur: Π. HÉΛΥ. ΠEPTIN. Πέβλιος Ἕλβιος Περτινάξ. Lapidem item antiquum, horum teſtem, *Celeberrimus Maffejus Epiſt. XIX. lib. Galliæ Antiq. quædam ſelectæ*: producit. Sunt etiam, qui notam H in duas olim ſectam fuiſſe putent, nempe Ⱶ & ⊣, quarum prior aſperi, lenis altera ſpiritus valorem haberet. Ita e numis Mekerchus apud *Gretſerum Lib. de Pronunt.* hæc protulit: ⱵPAKΛEΩN. ⱵPAKΛHTΩN. pro Ἡρακλέων. Ἡρακλητῶν. Quin Æolicum adeo illud Δίγαμμα Ⅎ, (quod Claudius Auguſtus Latinæ Orthographiæ pro V conſonante intulit) pro aſpirationis charactere uſurpatum olim fuiſſe, apud Victorinum habetur, ut Ⅎάμαξα pro ἅμαξα. Et apud Priſcianum pro ſpiritu leni, in Tripode Delphis Byzantium allato: ΔHMOΦOℲΩN. & ΛAℲOKOℲΩN. pro ΔHMOΦOΩN. ΛAOKOΩN.

Artatio, & immutatio elementorũ. Jam de *artatione*, & *commutatione* literarum. *Artationis* pauca exempla ſunt in numis; FOSTLVS. pro FAVSTVLVS. in numo Pompejæ familiæ legitur. *Commutatio-*

tationis diverſæ ſuperant ſpecies, quæ fere omnes, ob ſoni ſimilitudinem factæ, & uſu tum fortaſſe receptæ, excuſationem à vitio merentur: Commutatio hæc in vocalibus, & conſonantibus locum habuit, in latinis juxta, ac Græcis numis conſpicua.

Excuſari à ſculptoris lapſu an hac ratione poſſit numiſma ſequens, ex argento puro, muſei noſtri, in medio relinquo.

P. SEPT. GETA. PIVS. AVG. BRIT.
Publius Septimius Geta Pius Auguſtus Britannicus.
Caput Laureatum Getæ.

FED. EXERC. TR. P. III. COS. II.
Fedes exercituum, Tribunitia poteſtate tertium, Conſul iterum. Mulier velata ſtans utraque manu ſignum militare attinet, tertium ſignum ad ſiniſtrum latus humi defixum.

Frequentiſſima hæc epigraphe, ſemper *Vocalium*
FIDES ſcripta deprehenditur, non FEDES, *per-*
unde etſi ab Orthographiæ vitio purgari *mutatio.*

 ſcul-

ſculptor poſſet, ab affectata quadam vetuſtat s imitatione non poteſt. Siquidem erant voces quæpiam veteribus, quas per E alii, alii per I vocalem exararent. Ita GENETRIX. in veteribus numis legitur, quod ſubinde GENITRIX. ſcriptum eſt. *Quintilianus* rurſum hæc comprobat: *Lib.* I. *cap.* 12. *Here nunc E litera, terminamus; at veterum comicorum adhuc libris invenio. Heri ad me venit, &c.* Et hæret etiamnum in Italico idiomate hæc pronuntiatio *fede*, ex vocabulo *fides*, quod fortaſſe olim litera E, ſcriptum, aut ejusdem ſono, præſertim a plebe enunciatum fuit; quando etiamnum E clauſum Itali, & Galli præſertim, quaſi cum I permixtum efferunt.

Veniam præterea utcunque merentur iſta: AETRVSCVS. pro ETRVSCVS. & ſimilia alia, præſertim dum græcis literis ſcripta ſunt: AITPΩCKIΛΛAN. pro ETPOΥCKIΛΛAN. ubi pariter Ω pro OΥ poſitum, ad dialectum Doricam confugere poteſt: uti & illa AMYMTA pro AMYNTA. AΠOΛΛONIATAN. pro AΠOΛΛONIATΩN. ejusdem dialecti beneficio ab erratis eximuntur.

Latini vetetes, quod omnes norunt, ſæpe O loco V poſuere. Numi hæc offerunt: DIVOS. IVLIOS. AEGYPTOS. PHILIPPOS. DEO. VOLCANO. & alia. *Quintilianus Lib.* I. *cap.* 5. his affinia profert: *Quid O. atque V. permutata invicem, ut Hecoba,*

&

& Notrix, Culchides, & Pulixena. Idem cap. 12. *de Orthogr. Cervom, & ſervom ſcribi O, & V. literis.* Similia in Græcis occurrere videntur ΣΕΛΙΝΟΝΤΙΩΝ. pro ΣΕΛΙΝΟΥΝΤΙΩΝ. item ΟΠΟΝΤΙΩΝ. Alias etiam vocales ob ſoni ſimilitudinem in Græcis numis commutatas deprehendere eſt: ΑΙΓΙΠΤΟΙ. pro ΑΙΓΥΠΤΟΥ. in Antonii, & Cleopatræ numo noſtri Muſei. ΒΗΡΙΤΙΩΝ. ΣΙΡΑΚΟΣΙΩΝ. in quibus I loco Y inſculptum eſt. In Athenienſium numis ΑΘΕ, & ΑΘΗ. in Thebanorum ΘΕΒΗ, & ΘΗΒΗ. reperitur, quod ipſum argumento eſt, præter cætera, τὸ Η. ſono literæ E. longo prolatum fuiſſe. Pari ratione in ære veteri ΑΝΤΟΝΙΟϹ. pro ΑΝΤΟΝΙΩϹ. ΝЄΟΚΟΡΩΝ. pro ΝΕΩΚΟΡΩΝ. quin & ΝЄΟΧΟΡΩΝ legere eſt, quod poſtremum tamen vitiis accenſeri mallem.

Conſonantes aliæ aliis ſubrogatæ.

Conſonantium porro commutatio, facta in ære veteri, antiquæ Orthographiæ, & ſoni ſimilitudine itidem excuſatur a vitio. FORTVNA. OPSEQVENS. pro OBSEQVENS. uti & in marmoribus, quæ deprehendit Erudiſſimus Spanhemius: APSENS. OPSIDES. videntur purgari poſſe a vitii nota; cavente etiam *Quintiliano lib. I. cap.* 12. *Sed B. quoque in aliorum locum dedimus aliquando, unde Byrrhus, & Bryges. Et cap.* 9. *Nam Cicero Canopitarum exercitum dicit, ipſi Canobon vocant.* Permutatæ igitur ſunt B, & P. Pari ratione C loco G poſitum damnare

 non

non auſim: OCVLNIVS. pro OGVLNIVS. cum ipſe Quintilianus in ſimili dubitet *Lib. 1. cap. 9.* *Nam duos in unico nomine faciebat Barbariſmos Tinca Placentinus, ſi reprehendenti Hortenſio credimus, preculam pro pergula dicens, & immutatione C pro G uteretur, & tranſmutatione, cum E præponeret R antecedenti.*

Siculi adeo, dum Romanis parebant, elementum C. loco ſui Γ, inſcriptionibus Græcis nummorum intulerunt; uti legimus ΑΚΡΑCΑΣ. CΕΛΑΣ. pro ΑΚΡΑΓΑΣ. ΓΕΛΑΣ.

His accenſeri merentur. KARVS. KARINVS. KARTHAGO. item TRIVMFVS. ISIS. FARIA. Et e converſo Græci numi epigraphe FΑΛΕΙΩΝ. pro ΦΑΛΕΙΩΝ. Tum iſta: ORVIS. TERRARVM. DANVVIVS. CORONA. CIBICA. unde & Græci ſæpe, cum Latina nomina numis inſculperent, V conſonantem duplici modo reddebant: ΒΑΛΕΡΙΑΝΟC. & ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC. ΒΕΙΒΙΟC. & ΟΥΙΒΙΟC. porro Græculi ſemilatini: C. OVAL. HOSTIL. MES. COVINTVS. AVG. *Cajus Valens Hoſtilianus Meſſius Quintus Auguſtus.* Atque his affinia plura in Coloniarum numis præcipue occurrunt, quarum artifices Latinæ Orthographiæ exacta peritia nonnunquam deſtitutos fuiſſe, facile quiſque ſibi perſuadebit. Græca rurſum permutata fuiſſe, conſtat e numis, hæc elementa Z, & Σ.

Ita:

ita : ΖΜΥΡΝΑΙΩΝ. ΖΕΡΑΠΙΣ. ΦΙΛΟΚΛΗΖ. & vice verſa, ΣΕΥΣ. pro ΖΕΥΣ. Non raro ſæculo tertio Z loco Ξ ſignatum viſitur, deſiderata media horizontali lineola. Soni cauſa, & illa duplici modo numis inſculpta habentur. ΑΝΚΥΡΑ. & ΑΓΚΥΡΑ. ΣΥΝΚΛΗΤΟΣ. & ΣΥΓΚΛΗΤΟΣ. E quibus diſcimus, pronuntiatum quidem Γ ante K tanquam N fuiſſe, non tamen ſemper ipſa elementi permutatione ſcriptum.

Græca literæ latinis permutata. Nonnunquam Characteres Latini Græcis, a ſemilatinis ſculptoribus permutati, ac permixti inveniuntur : KAISAR. SEMNOS. ΑΔΡΙΑΝΟS. item ΔΑΜΑCCO. COΛONIA. & ILIΠENZE. ſeu ILIΠENSE muncipium in Bætica : MARS. VΛTOR. ſic LAVDICЄON pro ΛΑΟΔΙΚЄΩΝ. Et alia.

Situs elementi inverſus. Perverſo etiam ſitu unicam literam inſculptam, quod omni vitii Labe non caret, in ære priſco videre eſt. Binos ejusmodi numos in Appendicula ad Græcos Vaillantii numos exhibui. In altero habetur C ΞCTIΩN. loco CHCTIΩN. & in altero ЄT. NOC. loco ЄT. ZOC. Nam N = 50. componi non poteſt cum literis epocham indicantibus OC = 200. + 70. ſed Z = 7. optime annos exprimit, uti ſuo loco oſtendi. Hic igitur Z jacens, N ab incautis legi potuiſſet, atque illud Auſonii hic plane impletum conſpicitur.

Zeta jacens, ſi ſurgat, erit nota, quæ legitur Ni.
In averſa facie numi ænei, Cimelii noſtri, Saloninæ, cui IVNO. REGINA. inſcripta erat, conſpexi ꝛ. C. in media numi area, pro S. C. *Senatus Conſulto* inſculptum. Culpandus non eſt illico *μορφοχαράκτης* cum literæ ductus quosdam, præter morem, aut apices præſeferunt; ea quidem certe, aut ornatus, aut etiam diſtinctionis alicujus cauſa ita formata fuiſſe probabile eſt. Ita in æneo numo, medii moduli, pervetuſto, & raro a Meſambrianis percuſſo, Cimelii noſtri, peregrina literæ Σ figura conſpicitur, uti typus exhibet:

In adverſa hujus numi parte caput eſt, Diademate cinctum ſine epigraphe. Alii bini ejusdem Cimelii, jam a Vaillantio quidem, quoad figuram, vulgati numi, Pomponiæ familiæ, Muſæ figuram referunt cum epigraphe: Q. POMPONI. MVSA. ubi

ubi litera V. diſtincte apicem quemdam recurvum exhibet: quod vehementer ſuſpicor, aut ad denotandam literam longam, uti ſuperius e Quintiliano retuli: aut ad diſtinguendam V. vocalem a conſonante, uti nos Germani hodieque ſcribimus: aut certe ornatus cauſa ita inſculptum fuiſſe.

CAPUT IV.

De vitioſa formarum combinatione in ſubæratis numis.

Mutanda nonnunquam in re Antiquaria, ſententia

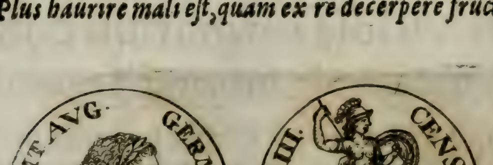
Haud ita longo abhinc tempore in eorum ego item ſententiam pene abieram, qui numorum errata, etiam ſubæratorum (quorum typi inſolitam combinationem præſeferunt) ingenioſe conquiſitis interpretationibus excuſare nituntur. At enim poſteaquam tot, ac tam palmaria

 vitia,

vitia, in pelliculatis præſertim Denariis, tum inCimelio noſtro,cum in libris adnotata repereram; aliter mihi deinceps ſentiendum eſſe conſtitui: planeque in me expertus ſum, uti ad vitam humanam, ita ad rem numariam veterem, *Nunquam ita quemquam ſubducta ratione fuiſſe, quin res, ætas, uſus ſemper aliquid apportet novi, ſemper aliquid moneat; ut illa, quæ te ſcire credas, neſcias, & quæ tibi putaris prima, in experiundo ut repudies. Terent. Adelph. act. 5. ſcen. 4.*

Subæratorum vitia inexcuſabilia. Porro ut hac in re, quam ſint indigni venia Monetarii illi adulterini, luculentius oſtendam, numorum exempla, primum e Cimelio Noſtro, deinde aliorum proferam: in quibus ita manifeſta ſunt typorum vitioſe conſignatorum errata; ut qui excuſare illa ſe poſſe firmiori quadam ratione adducta exiſtimaret, ei illud Horatianum in aurem ſuggerendum putarem: *L. I. Sat. 2.*

Deſine -- -- -- -- ſectarier, unde Laboris
Plus haurire mali eſt, quam ex re decerpere fructus.

IMP.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. IIII. *Imperator Cæſar Domitianus Auguſtus Germanicus Pontifex Maximus Tribunitia poteſtate quartum.* Caput laureatum Domitiani.

TR. POT. III. CENS. P. P. P. *Tribunitia Poteſtate Tertium, Cenſor Perpetuus, Pater Patriæ.* Pallas ſtans, d: jaculum tollit, S. ſcutum, pedibus navi inſiſtit, ad quos noctua adſtat. *Subæratus.*

Hoc iconium capitis ad aliud averſæ partis typarium pertinebat, in quo nulla Tribunitiæ Poteſtatis mentio. Apud com. Mediobarbum extat argenteus numus, cum eadem omnino, qua noſter, Capitis epigraphe, ſed in cujus averſa parte legitur IMP. IX. COS. XI. CENS. POT. P. P. Pallas ſtans. *Titulus TRIB. POT. vitioſe repetitus.*

Neque mihi quisquam hic opponat numum Aurelii Cæſ. a doctiſſimo *Spanhemio Tom. 2. p.* 432. relatum, in cujus averſa facie legitur: TRIB. POT. VII. TRIB. POT. VIII. S. C. Nam iſthic, ſi quod vitium eſſet, ſculptoris eſſet; quod hic ſuſpicari vix poſſumus. Nam ſi oblivione lapſus eſſet, ſe jam inſculpſiſſe TRIB. POT. potius bis TRIB. POT. cum eodem, quam diverſo numero expreſſiſſet. Quare hic cum Spanhemio probabiliter dici poſſe arbitror: numum hunc eo tempore ſignatum eſſe, quo Aurelius expleta TRIB. POT. VII. eandem octavum ſumeret.

Nihil porro moror duplicem illam Tribunitiam Poteſtatem, Civilem nempe, & Bellicam, quam R. P. Harduinus excogitaverat, ad excuſandos ejusmodi numos; ſed cum paucorum aſſenſu.

Tres alios numos *ſubæratos*, ex epiſtola Illuſtriſſimi Maffeii proferam ſub finem hujus capitis, qui ſimillimo vitio inſignes TRIB. POT. & Conſulatûs diverſos numeros in antica, & poſtica facie exhibent. Quare haud injuria ſuſpicor, ſubæratum etiam eſſe numum illum, quem argenteis quidem ac cenſet Cl. Liebeus, ſingulariter tamen non adnotat, quod alibi ad ſimilem numum fecerat, eſſe vere argenteum. En illum!

ANTONINVS. AVG. PIVS. P. P. TR. P. XV. Caput.

TR. POT. XV. COS. IV. Veſtalis ſtans d: capeduncculam S. tropæum.

Jam ad alios:

IMP.

IMP. CAES. DOMIT. AVG. GERM. P. M. TR. P. XV. *Imperator Cæſar Domitianus Auguſtus, Germanicus, Pontifex Maximus, Tribunitia Poteſtate decimum quintum.* Caput Laureatum.

IMP. XIIII. COS. XIIII. CENS. P. P. P. *Imperator decimum quartum, Conſul decimum quartum, Cenſor Perpetuus, Pater Patriæ.* Pallas, uti in priori numo. *Subæratus.*

TRIB POT. incongrua Numero IMP.

Pugnat cum ſinceris numis compluribus hæc Combinatio TRIB. POT. XV. & IMP. XIIII. cum longe major numerus acclamati *Imperatoris* reſpondere debeat Numero TRIB. POT. XV. Nam apud Mediobarbum, & in Muſeo noſtro ſinceri numi Domitiani habentur, in quibus legitur: TR. P. VIII. IMP. XX. item TR. P. IX. & X. IMP. XXI. atque in aliis ſinceris, vitiiſque expertibus numis Domitianus ſcribitur IMP. XIIII. cum TRIB. POT. VII.

IMP.

IMP. L. AVREL. VERVS. AVG. *Imperator Lucius Aurelius Verus Auguſtus.* Caput nudum ejusdem.

P. M. TR. P. XIII. IMP. VIII. COS. V. P. P. *Pontifex Maximus, Tribunitia Poteſtate decimum tertium, Imperator octavum, Conſul quintum, Pater Patriæ.* Salus ſedens, d: pateram: ex ara ſerpens exſurgit. *Subæratus.*

Hic numus a falſariis ſignatus eſt duodevicefimo ſaltem anno a morte Lucii Veri. Nam partis averſæ iconium eſt Commodi numis argenteis ſignandis elaboratum; uti apud Mediobarbum idem omnino extat, cum capitis epigraphe: M. COMM. ANT. P. FEL. AVG. BRIT. ſane Lucio Vero nec Pont. Max. nec Patris Patriæ titulus, quem ſolus tum M. Aurelius gerebat, congruit: nec TRIB. POT. nec COS. numeri; cum Verus duntaxat TRIB. POT. VIIII. & COS. III. & etiam IMP. V. in numis adnotetur.

IVLIA. PIA. FELIX. AVG. Caput Juliæ Domnæ.

PONTIF. TR. P. III. *Pontifex, Tribunitia Poteſtate tertium.* Figura ſtans d: pateram, S. haſtam. *Subæratus.*

Hæc averſæ partis forma ad numum Getæ, filii Juliæ Domnæ, parata videtur. Similis certe epigraphe in argenteis Getæ numis in collectione Mediobarbi exhibetur. Capiti mulieris ſane ita congruit hæc averſæ partis inſcriptio, ut fluctibus aper.

ANTONINVS. PIVS. AVG. BRIT. *Antoninus Pius Auguſtus Britannicus.* Caput Laureatum Caracallæ.

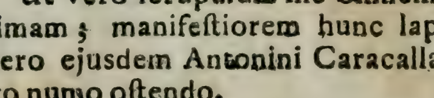
PONTIF. TR. P. XII. COS. III. *Pontifex Tribunitia Poteſtate duodecimum, Conſul tertium.* Mars gradiens d: haſtam, S. parazonium. *Subæratus.*

Mendoſa harum inſcriptionum conſignatio haud ita prompte omnibus fortaſſe ſubolet. Verum attentioribus ad rem nu- *Anachroniſmi cum titulo*

ma-

BRITANNICUS. mariam illud placere non poteſt: *Britannici* titulum, Caracallæ datum, conjungi cum TRIB. POT. XII. Caracalla enim hunc titulum primum obtinuit, poſtquam TRIB. POT. XIII. ſuſcepit; uti cum Chronologis numi conteſtantur. Extant ſiquidem cum in Muſeo noſtro, tum apud Mediobarbum argentei Caracallæ numi, e quibus alii TRIB. POT. XIII. cum titulo *Britannici*, alii ſine eodem oſtentant; id quod indicat: aſſumpta jam TRIB. POT. XIII. *Britannici* titulo ornatum fuiſſe. Neque ullus illic numus TRIB. POT. XII. atque Britannici cognomine inſignitus adducitur.

Ut vero ſcrupulum hic omnem lectori eximam; manifeſtiorem hunc lapſum ex altero ejusdem Antonini Caracallæ ſubæratο numo oſtendo.

ANTONINVS. PIVS. AVG. BRIT.
Caput Laureatum Caracallæ.

P. M.

P. M. TR. P. VII. COS. II. PP. *Pontifex Maximus, Tribunitia Poteſtate Septimum, Conſul iterum, Pater Patriæ.* Victoria gradiens, utraque manu cingulum geſtat.

Hic ſane titulum Britannici cum TRIB. POT. VII. ingentem parachroniſmum conficere, ne primuli quidem hiſtoriæ Auguſtæ tirones ignorant; cum Caracalla Tribunitiæ Poteſtatis anno X. vel XI. primum iter in Britanniam inſtituerit. Hæc duo itaque, quæ modo propoſui, Caracallæ numiſmata averſæ partis typum referunt, ad aliam capitis formam pertinentem. Prius illud iconium ad Caracallæ quidem caput pertinebat; ſed ſine epigraphe BRIT. Hoc alterum vero, inſcriptum: *Pontifex Maximus Tribunitia Poteſtate VII.* nulla ratione Caracallæ congruere poteſt; qui in omnibus ſinceris numis cum TRIB. POT. VII. & etiam ultra, ſolum PONTIF. & non PONT. MAX. niſi demum cum TRIB. POT. XIV. inſcriptus legitur. Hæc igitur averſa numi facies Septimio Severo reſtituenda eſt. Similem errorem refert Mediobarbus, etiam ſub Caracalla; nam legitur: P. M. TR. P. X. COS. II. P. P. *argent.*

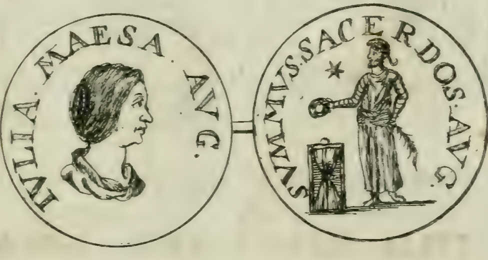
P. SEPT. GETA. CAES. PONT. *Publius Septimius Geta Cæſar Pontifex.* Caput nudum Getæ.

P. M. TR. P. XII. COS. III. *Pontifex Maximus, Tribunitia Poteſtate duodecimum, Conſul tertium.* Vir nudus aræ adſtat, d: pateram S.ſpicas; eſt effigies Boni Eventus. *Subæratus.*

Geta averſa Patri debita. Hoc averſæ partis charagma, ad Severi, Patris Getæ, caput ſpectabat, atque in Muſeo noſtro argenteus numus reperitur cum capite Septimii Severi, & epigraphe: SEVERVS PIVS. AVG. averſæ vero partis imago eadem, & inſcriptio, quæ in hoc noſtro, notatur.

Getæ quidem certe adhuc dum *Cæſari*, uti capitis habet inſcriptio, male jungitur in altera parte PONT. MAX. quo titulo, ſolus Septimius Severus hoc tempore gaudebat. Quod ſi etiam daretur, in Pontificatus Maximi communionem præter morem aſſumptum eſſe Getam; cur in altera numi

numi facie PONT*ifex* tantum, in altera *Pontifex Maximus* ſignaretur? Denique certum eſt è numis, & hiſtoricis: Getam non niſi ad TRIB. POT. IIII. perveniſſe, atque Imperii menſe undecimo à fratre interemptum fuiſſe. Taceo, Getam non haberi in numis COS. III. neque ei, qui ſolum Cæſar appellaretur *Patris Patriæ* titulum tribui.

IVLIA. MAESA. AVG. *Julia Mæſa Auguſta*, Caput ejusdem.

SVMMVS. SACERDOS. AVG. *Summus Sacerdos Auguſtus.* Sacerdos ad aram adſtans, toga ſtriata indutus d: pateram, S: ramum luſtralem; in area aſtrum. *Subæratus.* *Titulus, Marito proprius, Uxori adſignatus.*

Hunc poſticæ partis typum ſibi vendicant numi Elagabali apud Mediobarbum, è quibus perperam ad numum Aviæ maternæ ſignandum tranſſumptus eſt. Sane Elagabalus, etiam Auguſtus, variis in

monetis ſe Sacerdotem Solis Elagabali, cujus cultum in Syria puer combiberat, profeſſus eſt; atque aſtri figura Solem Elagabalum indicare exiſtimatur. Videri poteſt *Lampridius in vita Antonini Heliogab. cap. I. Et Xiphilin ex Dione lib. LXXVIII.*

Sic

IVLIA. MAMEA. AVG. *Julia Mamea Auguſta.* Caput ejusdem Mamææ.

LIBERTAS. AVG. *Libertas Auguſta.* Mulier ſtans d: pileum, S: haſtam. *Subæratus.*

Subærati ſæpe non agnoſcuntur.

Frequens iſte, in Auguſtorum numis typus, qui ex Alexandri numis argenteis huc transmigravit, in nulla moneta, Auguſtæ nomine ſignata, apud Mediobarbum deprehenditur, præter unicam noſtræ ſimilem, quæ inter argenteas refertur. Verum hic numus, ſolus cum ſit, merito ſuſpicor eundem pariter pelliculatum eſſe. Multos enim adulterinos, è quibus ætas, aut uſus vix quidquam detriverat, pro ſinceris

ceris haberi, id mihi, quod nuper cæpi, experimentum perſuadet. Nactus eram Domitiani numum, quem hoc capite primum expoſui, integrum plane, & elegantem. Cum vero viderem poſticam partem, cum antica male cohærere; cæpi, ſuſpicatus, quod ſuberat, numi oram incidere: at purum putum illic argentum. Tum ſcalpro aream tentavi; ibi, cum pellicula argenti eſſet pertenuis, illico deprehendi numum

Introrſum turpem, ſpecioſum pelle decora.
Claud. laud. ſtilic. lib. II.

Nempe oram, quæ facilius atteretur, aut tentaretur, craſſiuſculo argento munivere falſarii; tenuiorem bracteam areæ induxere, ubi minus inſtabat detegendæ fraudis periculum.

Utinam ſæpius argentei numi curioſius explorarentur, ii præſertim, qui typos inepte conſociatos præſeferunt; nullus dubito, quin pluribus larva illa argentea detraheretur, uti & huic Mamææ numo, inter argenteos apud Mediobarbum collocato; cum alioqui ſubærati in illo opere non ſint ſingulari nota diſcreti.

IVLIA. MAMAEA. AVG. caput ejuſdem.

VIRTVS. AVG. *Virtus Auguſti.* Miles ſtans d: haſtam, S: clypeum. *Subæratus.*

Alexandri, Filii Mamææ, numis hæc forma, & epigraphe debetur; uti & eandem exhibet collectio Mediobarbi ſub capite Alexandri in pluribus argenteis numis.

Militare Symbolũ Mulieri tributum.

Mulieri ſane hoc ſymbolum haud convenit, neque in ullo Auguſtæ numo apud laudatum Auctorem comparet.

Quanquam vero non ignorem, dari numos Mamææ, relatos in *Commentariis Trivultianis ad anni* 1728. *Aprilem pag.* 621. *& ſeq.* in quorum averſa parte FIDES. MILITVM. item ADLOCVTIO. AVG. conſpiciatur: ſciamque in ejuſmodi numo, qui in antica parte capita Alexandri, & Mamææ jugata oſtentat, legi: MATER. CASTRORVM. Cum tamen hæc omnia ad Imperium, quod Mamæa cum Filio, imo vero in eun-

eundem exercuerat, aut in affectum, & curam, qua milites illa complectebatur, recte referri poſſint; contra vero VIRTVS. AVG. cum viri armati effigie, propriam, belli tempore comprobatam, Imperatoris virtutem, ac fortidudinem indicare ſoleat; hæc Mamææ capiti vitioſe adſignata ſunt.

IMP. GORDIANVS. PIVS. FEL. AVG. *Imperator Gordianus Pius Felix Auguſtus.* Caput Gordiani Pii, cum corona radiata.

ADVE. - - - AVGG. *Adventus Auguſtorum duorum.* Imperator equo vehitur. *Subæratus.*

Gordianus Pius ſolus Auguſtus imperavit. Nam Balbino, & Pupieno Auguſtis, Cæſar tantum erat; mox illis interfectis Auguſtus proclamatur, teſte *Herodiano Lib. VIII. ſub finem.* Κὰι παταλιπόυτες τὰ σώματα ἐῤῥιμμένα ἐπὶ τῆσ λεωφόρε, ἀρά- *Philipporum forma Gordiano*

ad-ſuncta. ἀράμενοι δὲ τὸν Γορδιανὸν, Καίσαρα ὄντα, Αὐτοκράτορά τε ἀναγορεύσαντες, &c. *Et relinquentes projecta cadavera* (Balbini, & Pupieni) *in platea, tollentes autem Gordianum, qui tum Cæſar erat, & Imperatorem ſalutantes &c.* Philippus autem, Gordiano vivo, IMP. AVGVSTVS. Saltem Romæ, agnitus non fuit. Quamvis enim *Jul. Capitolinus in Gordiano tertio cap.* 29. memoret: *Imperium Philippo mandatum eſſe, juſſumque à militibus, ut quaſi Tutor ejus Philippus cum eodem Gordiano pariter imperaret.* Idem tamen auctor *mox cap.* 31. hæc habet: *Romam literas miſit Philippus, quibus ſcripſit Gordianum morbo periiſſe, ſeque à cunctis militibus electum. Nec defuit, ut ſenatus de his rebus, quas non noverat, falleretur. Appellato igitur Principe Philippo, & Auguſto nuncupato &c.* Nequit igitur in numo Romani commatis ulla ratione *Adventus Auguſtorum* Gordiano Pio adſcribi.

Hic averſæ typus pertinere videtur ad Philippos, in quorum numis habetur. Exiſtimo enim falſarios etiam vita functorum Imperatorum vultibus, quos facilius nanciſci poterant, numos ſignaſſe, quibus ſubinde poſticæ partis iconium, quod etiam ſurripuerant, Imperanti Auguſto porprium, adſignarunt:

Cujus rei bina exempla, eaque ad hunc ipſum Gordianũ ſpectantia, ad finem hujus capitis mox adferam. Unum, & alterũ Gordiani numum è Cimelio noſtro interpono.

IMP.

IMP. GORDIANVS. PIVS. FEL. AVG. Caput ejuſdem laureatum.

CONSECRATIO. Pavo caudam explicans. *Subæratus.*

Gordianus Pius, Capitolino teſte, ab *Apo-*
Senatu Romano inter Deos relatus eſt; *theo-*
imo Philippus ipſe, homo verſipellis, fa- *ſis*
miliari ſermone Gordianum *Divum* appel- *Sym-*
lare ſolebat, etiam apud milites. Publi- *bolũ*
co tamen ritu inter Deos relatum eſſe, *Au-*
non conſtat: neque ſatis credibile eſt (cum *guſto*
ritus hic a ſucceſſore Imperii obeundus *in-*
eſſet) id Philippum, Gordiani perempto- *con-*
rem, adeo effrontem fuiſſe, ut præſtaret. *gruũ.*
Sane Gordiani hujus numus nullus apud Mediobarbum exhibetur, cui conſecrationis mentio inſerta ſit. Quod ſi extaret etiam ejus rei memoria; hic tamen numus eſſet aperte vitioſus, qui pavonem, perpetuum, propriumque Muliebris conſecrationis Symbolum, Gordiani capiti con-

connectat. Hic typus, & epipraphe revocantur ad nummos Paulinæ, uxoris Maximini.

IMP. GORDIANVS. PIVS. FEL. AVG. *Imperator Gordianus Pius Felix Auguſtus.* Caput Gordianii Pii cum corona radiata.

PRINCIPI. IVVENT, *Principi Juventutis.* Figura ſago veſtita ſtans, d: globum, S. haſtam. *Subæratus.*

Titulus Principis Juventutis Cæſaribus, antequam Auguſti renunciarentur, in veteribus numis tantum tribuitur. Vitioſe itaque hic averſæ partis typus adſignatus eſt imagini capitis Gordiani, cum titulo *Auguſti.* Accedit, hujus capitis epigraphen, eam eſſe, quam proſtremis fere Gordiani Imperantis annis numi exhibere ſolent; cum primis annis inſculpi ſoleret: IMP. CAES. M. ANT. GORDIANVS. AVG. uti indicant numi, annis TRIB. POT.

POT. inſignes. Neque vero ullus numus ſincerus *Principem Juventutis* Gordianum refert; etſi id non repugnaret Hiſtoriæ; cum Cæſar ſub Balbino, & Pupieno fuerit Gordianus. Hæc averſæ partis forma Philipi Junioris numis argenteis ſignandis parata erat, in cujus monetis frequentius comparet.

Hactenus dictis egregie ſuffragantur, quæ vir, ſanguine juxta, ac eruditione clariſſimus ſcipio Maffeius adnotavit in libro, cui tutulus: *Galliæ Antiquitates quædam ſelectæ, atque in plures epiſtolas diſtributæ.* Ubi *Epiſt.* 22. *Apoſtolo Zeno inſcripta pag.* 111. Sequentia refert de numis ineditis, a ſe in Gallia viſis. *Nerva eſt in eodem Domini Cleves ſcrinio, qui in anteriori parte COS. II. dicitur, in poſteriori COS. III. Antiquus procul dubio eſt numus, argentea ſiquidem bractea obductus. Verum in muſeo Roteliniano Traianum animadverti COS. VI. & in averſa COS. V. cum Dacia capta. Item M. Aurelium TR. P. XXIIII. & in altera TR. P. XXIII. cum Armenia.*

Vitioſi numi a V.C. Maffeio inſpecti.

Gordianum Pium quoque: cum Leone gradiente, & SÆCVLARES. AVGG. etiam cum ANNONA. AVGG. quæ Philippi, poſt Gordianum imperantis inſcriptiones ſunt. At ii numi omnes argentum mentiuntur, ac prætendunt; cupro vero conſtant. Anticos ergo typos, monetæ adulteratores, cum poſticis ſæpe maritabant alienis.

CAPUT

CAPUT V.

Nonnulli Subærati numi, qui formis præter ſolitum compoſitis ſignati, dubium de vitio movent, expenduntur.

Subærati numi rarius a vitio excuſandi

PRoducti ex unico privato Cimelio ſuperiori capite ſubærati numi, certo vitio, male coaptatorum typorum, laborantes, ſi una cum iis, quæ doctiſſimus Maffeius, & quæ Anonymus ille, in memoriis Trivultienſibus Capite Imo laudatus, profeſſi ſunt, exactius conferantur; facile quemvis in eam, credo, adducent ſententiam: ut, cum numus certo ſubæratus offertur, inſolita quadam formarum, ad ſinceros numos pertinentium, combinatione; malit Monetarium accuſare erroris, quam de extorquenda interpretatione quadam, ingenii, & novitatis plena, magnopere laborare. At enim aliter nonnullis eruditis viſum eſt.

Haymii V. C. Sententia de Numo

Vir Doctiſſimus Franciſcus Nicolaus Haym in præclaro opere, cui titulus: *Teſoro Britanico*, inter alios rariores numos, eos etiam adfert, qui mira, & inſolita typariorum conjunctione ſuſpenſos tenent peritorum animos: quos prope omnes ſubæratos eſſe ipſe celeberrimus auctor

:or admonuit. Quæ ipſa res modo a ie dicta confirmare, magnamque videtur d condemnandos vitii hoſce numos præ-:riptionem animo ingerere. *Auguſti.*

Qua tamen ratione Cl: Haymius nu-nos iſtos a mendo eximios præſtare con-endat, in præſenti diſpiciamus.

CÆSAR. AVGVSTVS. Caput nu-ium Octaviani.

PVTEAL. SCRIBON. Solitus ty-ius Putealis Scribonii. *Subæratus.*

Dificultatem hic, quam formarum ha-um commiſſura adfert, ipſe Haymius ex-oſuit: cujus verba, ne longior ſim, lati-ie reddita hic adſcribam. *Scribonia tertia uit Auguſti uxor, e qua Juliam ſuſcepit, atque eſte Dione, eadem die, qua ipſi nata eſt Julia Filia, matrem ejus repudiavit, an. V. C.* 716. *amore Liviæ ad id incitatus. Scribonia vivebat adhuc in.* 749. *quoniam, ut habet Dio, ſponte, cum Filia ſua Julia in exilium ſeceſſit. Hic tamen nu-mus multo poſt percuſſus eſt, quam Auguſtus Scri-boniam repudiarit; quando iſthic Auguſti titulus comparet, quem ante annum V. C.* 727. *non ob-tinuit.* Deinde ita nodum ſolvere aggre-ditur. *Unde decucitur Auguſtum hanc monetam feriundam curaſſe, in honorem familiæ Scriboniæ, revocando in memoriam affinitatem, qua eandem contingebat; atque dicirco caput ſuum cum averſa forma Scriboniæ familiæ numis propria, componi voluit.*

Verum numus adulterinus eſt, & in- *Is nu-*

cru-

mus vitioſis accenſendus. cruſtatus, quales memoriæ cauſa procudi curaſſe Auguſtum, credibile non eſt. Nam ſinceri quidem numi exemplum nullum, quod ſciam, extat, quod Auguſti caput cum Puteali Scribonii conſociet; cujus typus ſatis frequens habetur. Memoriam porro affinitatis, inſolito hoc monumento commendaſſe, qui illius vinculum ipſe diſciderit; non ſatis congruere videtur. Quare obvium illud falſariorum erratum, diverſarum formarum conjugatione, hic etiam commiſſum eſſe arbitror, neque quidquam argutius cogitandum.

BRVTVS. Caput laureatum.

SVLLA. Caput. *Subæratus.*

Diverſa capita a Falſariis compoſita. De hoc numo ita Haymius: *Solet alioqui Brutus cum Ahala, & Sulla cum Rufo in argento veteri ſignari; aſt hic primum Rei publicæ Inſtitutorem, cum primo Monarchiæ, & Romani Imperii Machinatore expreſſum habemus.* Conjecturam præterea facit: a quodam e gente Cornelia, atque ab ipſo Pompejo hujus numi iconia imperata eſſe. Ingenioſe iſta, non diſiteor. Sed meum ego ſolemne repeto: ſubæratus eſt numus, ſinceri alii omnes, quos hactenus vulgatos novi, utrumque caput cum alia averſæ partis forma conjungunt. Aut fraus hæc falſarii, non ineruditi, aut neceſſitas fuit.

IVLIA. AVGVSTA. Caput Juliæ Domnæ.

NOBILITAS. Mulier ſtans, d: haſta ful-

ſcit, S: virum ſago inſignem ſuſtentat. *ubæratus.*

Multa erudite de Nobilitate Juliæ Haymius, ut hanc epigraphen eidem convenire oſtendat. *Volume I. pag.* 260. quibus illud præcipuum puto: *Nobilitatis titulus annexus erat titulo Patris Senatus; atque hunc cum obtinuerit Commodus Imperator etiam Nobiliſſimus dictus eſt. Qua occaſione in memoriam revoco: hanc ipſam Juliam, quæ in numis ornatur his titulis MATER. AVGG. MATER. SENATVS. MATER. PATRIÆ. etiam Nobiliſſimæ Nomine compellatam, atque idcirco hanc epigraphen, ac figuram cum ejus capite commiſſam fuiſſe.* Pulchre dictum! At at bracteatus numus eſt; neque in tota Mediobarbi collectione ulli mulieri, viris vero aliquot hæc forma, & inſcriptio tribuitur; atque inter cæteros habetur in numis Getæ, Filii Juliæ Domnæ, e quibus ad hunc numum ſignandum male adhibitam fuiſſe ab adulteratore monetæ, mihi perſuadeo. *Juliæ numo typus Getæ debitus adhibetur.*

M. OPEL. DIADVMENIAN. CÆS. *Marcus Opelius Diadumenianus Cæſar.* Caput nudum ejusdem.

LVNA. LVCIFERA. Luna curru vehitur. *Subæratus.*

Typum hunc, mulierum numis adſignatum, cum Diadumeniano conciliare ſtudet cl: Haymius, lepida illa Endymionis fabella; quaſi amores Lunæ in Endymio- *Subærati gravi ratione a*

vitio purgandi. mionem, amabilem, & exquiſitam for-mæ elegantiam indicarent, qua Diadume-nianus florebat.

Erudito quodam joco hic mihi uſu videtur Doctiſſimus Haymius. Nam ſi hac ratione defendere adulterinos numos liceat; num erit ſubinde adeo palmare men-dum, a quo purgare numos quoſque, qui eruditione, atque ingenio aliquid valeat, non poſſit? Nullum numiſma, apud Me-diobarbum, hunc typum Viro tribuit præter unicum Severi Alexandri, ex ære, quod fortaſſe etiam argentea pellicula ob-ductum fuerat.

MAGNVS. IMP. *Magnus Imperator.* Caput nudum Pompeii cum vaſe, & lituo. SSDCAVR. ÆD. CVR. RX. ARETA. *Marcus Scaurns Ædilis Curulis : Rex Aretas :* Rex, prope camelum, genu flexo ramum porrigit adſtanti Imperatori. *Subæratus.*

Pompeii ſubæratus, de vitio ſuſpectus. Super hoc ita Haymius: *Numus hic id-circo juris publici factus eſt; quod non dum con-ſpectus ſit hic typus cum Pompeii capite. Dio Lib. XXXVI. refert : Aretam Arabiæ Regem a Pom-peio Magno victum eſſe Coſſ. M. Cicerone, & C. Antonio, anno V. C.* 691. *Ne quis autem cre-dat, hunc numum caſu quodam ita percuſſum eſſe, ut typarium capitis Pompeii arreptum, cum alio, M. Scauri numo, quem ſupra retulimus, proprio componeretur; obſervandum eſt, literas in averſa facie eſſe omnino diverſas, neque in hoc, quemad-modum in illo S. C. adſcriptum legi.* Accedit, quod

quod eruditiſſimus *Vaillantius in Numis Famil. pag.* 49. ad celebrem illum M. Scauri numum animadvertit: M. Scaurum Pompeio in bello Mithridatico Pro Quæſtore fuiſſe, atque ad tempus Syriæ Præfectum, relictis duabus legionibus anno V. C. 653. bello Arabibus illato Aretam Regem ad pacem petendam compuliſſe.

Pompeii vultum cum typo hoc M. Scauri egregie, ſi hiſtoriam ſpectem, convenire, in confeſſo eſt. Verum numus adulterinus eſt; unum ſincerum ſi cum hac formarum compoſitione videro: dabo manus, & Monetarii neque fraudem, neque alium lapſum ſuſpicabor. Quod vero averſæ partis charagma ab eo abludat, quod in Scauri numis conſpici ſolet; id ſolum conficit: aliam, a publica illa, hic eſſe formam adhibitam.

Neque vero omne typarium, quo abutebantur falſarii, e moneta publica ſublatum puto; ſed ipſos etiam ſua ſibi iconia effinxiſſe. Sculptoris porro error, etſi in ſubæratis numis, uti alibi dixeram, rarior ſit; cum tamen in publicis typis inveniatur, quid eſt, cur adulterinos illos, & clandeſtinos ſculptores non etiam erraſſe credamus? Fateor tamen, me hunc numum vitioſæ typorum conjugationis certo damnare non audere.

Jam Cimelii noſtri numos quoſdam in examen adducamus.

IVLIA. PAVLA. AVG. *Julia Paula Auguſta.* Caput ejusdem.

FORTV - - - - FELIC. *Fortunæ Felici.* Mulier ſedens d: globum, S: cornu Copiæ. *Subæratus.*

Juliæ numus inerustatus dubius.

Inſcriptio hæc, etſi mulieri non ſit incongrua, ſolis tamen fere in Auguſtorum numis reperitur. Neque in tota collectione Mediobarbi in ullius Auguſtæ, quam Juliæ Piæ numis binis argenteis, & uno æneo legitur.

Quod ſi conſtaret, numos illos, argenteis adnumeratos, eſſe bracteatos, & æneum illum eſſe parvi moduli (quales ſæpe exiſtimantur ipſi ſubærati, quorum argentea pellicula omnis detrita eſt) facilius de vitio pronunciari poſſet; quod in dubio relinquendum eſt.

IMP.

IMP. C. M. AVR. SEV. ALEXAND. AVG. *Imperator Cæſar Marcus Aurelius Severus Alexander Auguſtus.* Caput ejuſdem laureatum.

VENVS. VICTRIX. Venus ſtans d: pomum, S: haſtam puram, ad pedes clypeus. *Subæratus.*

Hæc forma alioqui ad Auguſtas pertinet, atque in multis earum numis offenditur, uti & in numis Mamææ, Matris Alexandri. Quoniam tamen apud Mediobarbum etiam in Titi aureo, & Caracallæ æneo, & argenteo (qualis etiam in Cimelio noſtro) itemque in argenteo Gordiani numo idem iconium comparet; abſolvendum a vitio hunc numum cenſeo. Iam alios illos omnes pelliculatos ſuſpicari, ac vitioſos, quin coram inſpicias, citra temeritatis notam, non licet. *Alexandri ſubæratus excuſabilis.*

IMP. C. M. AVR. SEV. ALEXAN. P. AVG. *Imperator Cæſar Marcus Aurelius Severus Alexander Pius Auguſtus.* Caput ejusdem Laureatum.

VENVS. COELESTIS. mulier ſtans, vultu, ut videtur, barbato, d: neſcio quid flori ſimile S. haſtam puram. *Subæratus.*

Ejusdem vitioſus. Cum *Venus Victrix* Auguſtorum numis inſerta ſit, videtur illic etiam *Venus Cæleſtis* locum habere poſſe. At enim nulli Auguſtorum, ſed Auguſtarum ſoli numi apud Mediobarbum hanc ephigrapher oſtendunt; quæ etiam in Sæmiadis numis figura fere eadem reperitur, viventis adhuc, dum Alexander Cæſar renuntiatus eſſet. Hunc itaque ſubæratum numum vitioſe conſignatum eſſe cenſeo.

Venus barbata Nolo hic præterire lepidam in hoc ſingulari numo averſæ partis figuram, quæ Veneris ſimulacrum, barbato vultu proponitur, quod alibi me vidiſſe non memini

ni. Exhibiteri porro in hoc numo figuram aliam, quam in cæteris numis, in quibus legitur *Venus Cœleſtis*, id ipſum indicat, quod manu dextra hic Venus attinet, flori non abſimile; cum in aliis omnibus rotundum quidpiam, pomum, aut globum, oſtentet. Barbatam autem Venerem non modo in Cypro cultam fuiſſe: teſtatur *Servius ad Lib. II. Æneid. Eſt etiam in Cypro ſimulacrum Barbatæ Veneris.* Additque plura de *Deo* venere. Verum etiam in Urbe ejuscemodi ſimulacrum conſtitutum, & in veneratione fuiſſe, *Suidas in voce* Ἀφροδίτη perhibet. Narrat is: luem quandam Romæ graſſatam eſſe in fæminas, qua correptis pili omnes exciderent; Ἐυξαμένας δὲ τῇ Ἀφροδίτῃ ἀνατριχωθῆναι, τιμῆσαί τε ἀυτὴν ἀγάλματι κτένα φέρουσαν, καὶ γένειον ἔχουσαν. *Conceptis autem ad Venerem votis eas pilos recepiſſe, & eandem ſimulacro pectinem ferentem, ac barbatam honoraſſe.* Quid ſi id, quod in numo noſtro dextra geſtat Venus, crinium faſciculum repræſentet?

Atque hæc ipſa Veneris Barbatæ, & mulieribus propitiæ, effigies non obſcure videtur indicare, eam formam ad fæminæ numum ſignandum paratam fuiſſe. Niſi quis malit Venerem Maſculam hoc ſimulacro propoſitam exhiberi, de qua nihil ulterius dicendum.

CAPUT VI.

De erronea formarum conſignatione in numis ſinceris.

HAudquaquam ita proprium erat adulterinorum Monetariorum vitium, inepta illa formarum compoſitio; ut non interdum ad publicæ monetæ fabros etiam pertineret. Ad exempla propero, certis erratorum indiciis inſignia.

HADRIANVS. AVGVSTVS. Caput Hadriani Laureatum.

Duæ Capitis formæ ejus-

HADRIANVS. AVGVSTVS. Caput ejusdem, minuſcula forma. *Eſt ex ære medii moduli, Muſei noſtri, ſecuræ vetuſtatis.*

Sane hic dici aliud nihil poteſt; niſi per inſignem incuriam loco typarii aver-

ſæ

ſæ partis, aliud, ejusdem Imperatoris, capitis iconium arripuiſſe Monetarium: quod vitium ne per ſomnium quidem, credo, quisquam excuſabit. Simili errore conſignatum Veri numiſma inter ænea præſtantiora adfert cl. Vaillantius. *dem Imperatoris.*

DIVVS. VERVS. Caput nudum Lucii Veri.

L. VERVS. AVG. ARM. PARTH. MAX. *Lucius Verus Auguſtus Armeniacus Parthicus Maximus.* Caput ejusdem laureatum. Idem inter Numiſmata præſtantiora ex argento hunc adfert.

MARC. OTACIL. SEVERA. AVG. Caput Otaciliæ.

MARC. OTACIL. SEVERA. AVG. Caput idem.

Addit porro laudatus Vaillantius. *Caput idem in utraque parte ſignatum non ad Hiſtoriam ſpectat: Sed Monetariorum incuria, aut urgente neceſſitate videtur appoſitum, ut in ærea noſtra moneta aliquando occurrit.*

Alius Cimelii Noſtri numus, oppoſito quodam vitii genere laborans, hic ſiſtitur, qui nullum caput, ſed duo averſæ faciei charagmata offert.

S. P. Q. R. OPTIMO. PRINCIPI. S. C. *Senatus Populusque Romanus Optimo Principi*, *Senatus conſulto.* Infra ARAB. ADQVIS. *Arabia adquiſita.* Mulier ſtans, d: ramum, ad pedes camelut.

S. P. Q. R. OPTIMO. PRINCIPI. S. C. Mars gradiens d: haſtam præpilatam, S. tropæum: *Ex ære medii moduli.*

Duo averſæ partis typi vitioſe compoſiti &c.

Utraque hæc partis poſticæ forma in Trajani numis, cum ejusdem capite compoſita, trita, & obvia eſt. Quod ſi aliud nihil hunc Monetarii male conſignantis lapſum, illud abunde aperiret: in utraque numi facie legi S. C. *Senatus Conſulto.* Quod in nullo vitii experte numo quisquam oſtendat. Geminum huic noſtro numum æneum Comodi, duobus averſæ partis typis, ſub eodem Comodo occurrentibus inſignem, poſſidet Venetiis Vir Doctiſſimus, Perilluſtris Dominus Apoſtolus Zeno, Auguſtiſſimi Imperatoris Hiſtoriographus, & Poëta cele-

celeberrimus. Doctiſſimus Maffejus libro, & Epiſtola ſupra laudatis ita habet, poſt ſubæratorum numorum recenſionem: *Attamen in aliis quoque, ubi ejusmodi fraudis ſuſpicio nulla, hybridæ conſimiles quandoque occurrunt. Domitianum æreum vidi in muſeo D. de Sorbek, a Tito reſtitutum, ſi numo credimus; ſed Claudii typus iſte fuerat, quem IMP. T. VESP. RESTituit, a monetariis per incogitantiam, & per hallucinationem ſociatus. In eadem collectione ampliſſima, Hadriani, & Fauſtinæ Numiſmata inſpexi eodem capite, eadem epiraphe, ipſiſſimo demum typo utrimque percuſſa, & figurata.*

Laudatus alibi *Liebeus in Gotha Numaria pag.* 255. Hadriani numum proponit, de quo ſingulari adnotatione cavet: eſſe integre, ac ſincere argenteum.

HADRIANUS. AVGVSTVS. Caput ejusdem Laureatum. *Hadriano pars averſa Trajani adſignata.*

COS. V. P. P. S. P. Q. R. OPTIMO. PRINC. *Conſul quintum Pater Patriæ. Senatus Populusque Romanus optimo Principi.* Romæ figura ſedens d: victoriolæ ſignum, S. haſtam.

Epigraphen hanc Traiani numi ſibi omni jure vendicant. Nam *Optimi Principis* titulus Trajano fere proprius eſt in ære veteri; & COS. V. Trajano convenit, Hadriano convenire nulla ratione poteſt; quippe quem tertium duntaxat conſulatum iniiſſe Numi, Faſti, & Hiſtoriographi conteſtantur. Porro autem Trajani numum

argenteum, a R.P. Pedruſio S.J. e Cimeliarchio Parmenſi vulgatum, cl. Liebeus repræſentat, in cujus antica parte Trajani caput, in poſtica vero, idem, de quo hic actum, typus, eademque epigraphe ſpectatur.

Cum ſolicita quadam ſingularis numi præfatione adfertur Denarius vitioſus *Memoirs de Trevoux L' année* 1723. *Maj. pag:* 837. e gaza Baronis Craſſier.

DOMITIA. AVG. IMP. DOMIT. *Domitia Auguſta, Imperatoris Domitiani* Conjux. Caput Domitiæ.

TR. POT. II. COS. VIIII. DES. X. P. P. *Tribunitia Poteſtate iterum, Conſul nonum, deſignatus decimum, Pater Patriæ.* Pallas galeata ſtans d: haſtam gerens.

Domitiæ adnexus typus & inſcriptio, Domitiano propria.

Domitiani numis debitum ſphragiſterium, Monetarii errore ad uxoris numum ſignandum translatum eſt. Sane Mediobarbi collectio proprium huic averſæ parti caput ita exhibet:

IMP. CÆS. DOMITIANVS. AVG. Caput Domitiani.

TR. POT. II. COS. VIIII. DES. X. P. P. Figura galeata d: haſtam S: clypeum.

Neque vero illum Domitiæ numum ita quiſpiam excuſare contendat; ut, cum adverſæ partis inſcriptio in *Imperatoris Domitiani* nomen deſinat, in averſa ejusdem

tituli

tituli continuati exiſtimentur; atque adeo totam numi epigraphen, in utraque numi facie ſignatam, tanquam unam continuatam, legendam eſſe: *Domitia Auguſta, Conjux Domitiani Imperatoris, Tribunitia poteſtate iterum, Conſulis nonum, deſignati decimum, Patris Patriæ.* Contra vero eſt, in Auguſtarum numis, ubi Auguſti mentio in obliquo tantum fit (ut in hujus numi adverſa parte facta eſt) plane inſolitum eſſe, ut in altera parte tituli, Auguſto competentes, continuati exhibeantur; etſi in Imperatorum numis, qui eorundem capite ſignati ſunt, id frequenter conſpiciatur. Quam vellem hujus Denarii argentum ſcalpro explorare!

Nunc ad binos Cimeliarchii Parmenſis numos æneos medii moduli me converto, quos omnibus titulis antiquos, & iconio publico ſignatos cum agnoſcat R. P. Piovene S. J. ſupra laudatus, a vitio, præpoſteræ typorum combinationis vindicandos cenſet. Primum ita refert.

Capitum diverſorum Conſignatio inſolita.

IMP. CÆS. VESPASIAN. AVG. COS. IIII. P. P. *Imperator Cæſar Veſpaſianus Auguſtus, Conſul quartum, Pater Patriæ.* Caput Veſpaſiani laureatum.

CÆSAR. DIVI. VESP. F. DOMITIANUS. COS. VII. *Cæſar Divi Veſpaſiani Filius Domitianus, Conſul ſeptimum.* Caput Domitiani.

Alterius hæc eſt inſcriptio:

IMP.

IMP. T. CÆS. VESP. AVG. P. M. TR. P. COS. VIII. *Imperator Titus Cæſar Veſpaſianus Auguſtus, Pontifex Maximus, Tribunitia Poteſtate, Conſul octavum.* Caput Titi cum corona radiata.

IMP. CÆS. DOMIT. GERM COS. XIIII. CENS. PER. P. P. *Imperator Cæſar Domitianus, Germanicus, Conſul decimum quartum, Cenſor perpetuus, Pater Patriæ.* Caput Domitioni cum corona radiata.

Aperte in his numis typorum combinatio cum chronologiæ certis quibusdam ſtatutis pugnare videtur. Numorum quippe, & Scriptorum veterum, Faſtorumque conſenſu deciſum eſt: Veſpaſiano Conſule quartum, Domitianum Conſulem primùm, deſignatum iterum fuiſſe. Pariter extra dubium alterius numi erratum eſſe videtur; cum Tito Conſule octavum, Domitianus collega ſextum Conſulatum adierit.

Vitioſam non eſſe Vir doctiſſ. contendit.

Nihil tamen hic a Monetario peccatum, ſed ex propoſito ita conſignatos fuiſſe hos numos, id ingenioſo invento expedire connititur *R. P. Piovene Tomo IX. pag.* 50. qua in re ducem ſecutus eſt Doctiſſimum Harduinum Collegam, *in Hiſtoria Aug. ex Numis antiquis reſtituta.* Ubi ſimiles Flaviorum numos adfert Harduinus, atque unum Traiani, cum capite Plotinæ, & Hadriani: quem facile credo vitiosum non eſſe; cum ſit *ex ære maximo*, & Hadriani adoptio

ope

ope Plotinæ aut facta, aut ficta ſit: teſte Spartiano, & Dione.

Illius vero mentem, ſi recte aſſecutus ſum, latino ſermone paucis exponam. Hoſce numos non Veſpaſiani, aut Titi, ſed Domitiani temporibus cuſos exiſtimat: Conſulatus porro Veſpaſiani, & in altero, Titi, non conſignatos eſſe tamquam ſynchronos inſculpto Conſulatui Domitiani, quando numeri minime cohærent; verum aut revocatum eſſe hoc numo in memoriam beneficium quoddam, a Domitiano obtentum eo tempore, cui numerus, alterius Conſulatui adiectus, congruit: aut magnum aliud quidpiam, eo anno, Domitiano obtigiſſe. Atque ita priorem numum percuſſum eſſe eo anno, quo Domitianus Conſul ſeptimum proceſſiſſet; in altera vero numi parte ſignatum eſſe caput Veſpaſiani Patris cum epigraphe COS. IIII. in grati animi monumentum: quod eo anno Domitianus volente Patre primum Conſul, & deſignatus iterum fuiſſet. In altero numo Conſulatum XIIII. Domitiani, denotare tempus, quo numus ſignatus ſit: in altera vero illius numi parte repræſentari Caput Titi fratris, Conſulis VIII. memoriæ cauſa; quod Titus eo anno, quo Conſulatum octavum ſuſcepiſſet, e vivis ereptus, Imperium Domitiano aperuerit.

Atque ingenioſam hanc interpretandi ratio-

rationem, exiſtimat idem vir eruditiſſimus, aperire novam quandam viam, quæ ad evolvenda alia plura ejuscemodi numorum myſteria deducat. Nam præter alium Gazæ Parmenſis numum, ſimilem priori e duobus relato, ſed ex ære magno; alterum adhuc magni moduli in eodem Theſauro reperiri indicat, qui caput Veſpaſiani COS. VII. in adverſa, & caput Titi COS. II. in averſa parte exhibeat: quem ſimili quadam expoſitione a vitii ſuſpicione purgandum cenſet.

Excuſatio dificultate non caret. Laudant viri ingenium Commentariorum Trivultienſium ſcriptores *L'année* 1725. *Août: pag.* 1468. *& ſeqq.* Laudo & ego; ita tamen, ut mihi a viri Doctiſſimi hac ſaltem ſententia diſcedendi veniam exorem. Ipſi Trivultienſes dificultatis aliquid obmovent: Non legi in his numis ſolitos illos, in æreis numis Romanis, characteres S. C. Hæc vero reſponſio redditur: Numos hos peculiaris memoriæ cauſa, non ad currentis monetæ uſum, Auguſtorum juſſu ſingulari ita ſignatos fuiſſe.

Aſſeruntur hæc omnia, non comprobantur. Aſſerti hujus fidem, bene multa ſunt, quæ, ſi minus omnem extinguere, multum certe elevare poſſunt. Nam primum illa de omiſſis notis S. C. objectio haud ita facile diflatur. Numi ænei Imperatorum, magni, & medii moduli, Romæ ſæculis primis duobus

ſignati

ſignati, quales iſti habentur, conſtanter S.C. inſcriptum præſeferunt: ſi unicum, quod ego meminerim, Agrippinæ numum demas, in quo tamen habetur S. P. Q. R. Nam cum Imperatores auream, & argenteam pecuniam ſignandam ſibi reſervaſſent; æneæ cudendæ jus Senatui, Populoque reliquere. Cujus rei indicium ipſi numi argentei faciunt; cum Denarii quidam Conſulares Tò S.C. vel EX.S.C. exhibeant, quod in nullo Auguſtorum argenteo, ſolitæ formæ, numo, quod ſciam, reperitur.

In æneis vero, præſertim magni, & medii moduli, numis adeo ſolicite S.C. inſculpi curarunt Romani; ut etiam in obvio illo, & vitii omnis certo experte numo magni æris, qui ex una parte caput Antonini Pii, ex altera M. Aurelii Cæſaris refert, atque adeo averſæ partis ſolito quodam ſymbolo caret; tamen literas S. C. ſub capite M. Aurelii ſignandas curaverint. Cur non idem in iſtis numis factum cernitur? Nempe, quemadmodum relati a me numi, quia duos capitis typos mendoſe complectuntur, omni nota S.C. carent; dum contra Trajani numus, quia duobus averſæ faciei iconiis male compoſitus eſt, utrinque S. C. oſtentat. Ita ſane cum his Domitiani numis factum exiſtimo.

At hi peculiaris memoriæ ergo, Domitiani juſſu, procuſi ſunt? Verum ſi ita; ecquid ex auro, aut argento, aut ſaltem *Effugiis oc-*

ex

curritur. ex ære maximi moduli hæc numiſmata non ſunt efformata? Nam in æneis maximi moduli numiſmatis, ſeu miſſilibus notam S. C. omiſſam videre licet. Si autem minore modulo, cur non characteribus ſolitis ſignata?

Deinde cur Domitianus *Divi* Filius: neq; tamen Veſpaſianus, aut Titus, jam conſecrati, *Divi* titulo honorantur? Cur ad indicandum memoriæ cauſa certum añum, Conſulatuum, ac non potius TRIB. POT. numeri, vel utriusq; adhibiti? cum præſertim in numis Veſpaſianus COS. IIII. duobus annis ſignandus pro more fuerit; quippe qui annum unum inter quartum, & quintum Conſulatum, ſe ab hoc munere abſtinuerit: atque adeo Veſpaſianus COS. IIII. notam ſingularis anni certam in numo non faceret.

Porro cur mirabiles hos numos anno demum conſulatus ſui VII. ac XIIII. & non aliis percuti fecit Domitianus? Quid exſculpi alicunde poterit, ad liberandum vitio numum illum, qui caput Veſpaſiani COS. VII. cum capite Titi COS. II. connectit? cur enim Veſpaſianus Auguſtus memoriam Filii ſui, viventis, & ante annos quatuor Conſulis iterum, inſveto hoc momumento inſtauret?

Cur vitii damnanda Denique ſi aliud nihil, id me iſthic ad dam nandos errati Monetarios adduceret: dari exempla certa vitioſarum ejusmodi combinationum in ſinceris etiam nu-

numis; dari item ſigna probabilia, id in *hac*
his quoque numis admiſſum eſſe; contra *capi-*
vero expoſitionem illam nullo exemplo, *tum*
nulla veteris monumenti auctoritate, ſed *conſi-*
ſolo ingenio niti: præterea eosdem, qui *gna-*
hic compoſiti ſunt, capitis typos in aliis *tio.*
ſinceris numis haberi, cum averſæ partis
uſitato aliquo iconio conjunctos. Quod
deinde R. P. Piovene exiſtimet, id ipſum,
quod ſimiles numi ſub Domitiano dun-
taxat proferantur, indicio eſſe: ex pro-
poſito, non per errorem, ita ſignatos fuiſ-
ſe; cum alioqui aliorum etiam temporum
Monetariis id accidiſſe animadverteremus.
Reſpondeo: aliis etiam temporibus id ac-
cidiſſe, uti Trajani, Hadriani, Lucii Veri,
Commodi, Philippi; quorum exempla
certa hujus capitis initio adduxi. Deinde
i frequentiores id genus numi, Flaviorum
emporibus percuſſi, ſe offerant, quam
aliis, id pro me potius facere cenſeo;
cum facilius credi poſſit paucis, quam aliis
pluribus annis Publicæ Monetæ fabros tan-
a negligentia fuiſſe, ut ſæpius laberentur:
ad quos frequentes lapſus ipſa typorum
varietas, & copia, ſub Veſpaſiano, Tito,
c Domitiano adhibitorum, occaſionem
præbuerit.

Binos numos, argenteum unum, al- *Numi*
terum aureum, qui typorum inepta con- *certe*
junctione inſignes in collectione Medio- *vitio-*
arbi recenſentur, ad hujus capitis finem *ſi in-*
cer-

 rejeci,

tum, an ſubærati. rejeci, propterea; quod dubitem, an ſubærati, an ſinceri ſint? quando in laudata collectione hoc diſcrimen non adnotatur.

Argenteus ita habet:

SABINA.AVGVSTA. Caput ejusdem.

INDVLGENTIA. AVG. PP. COS. III. *Indulgentia Auguſti Patris Patriæ, Conſulis tertium.* Figura muliebris ſedens d: pateram S. haſtam per transverſum.

Hic averſæ partis typus ſumptus eſt e forma argentei numi Hadriani, qui ab eodem Mediobarbo refertur, cum capitis epigraphe HADRIANVS. AVGVSTVS. Neque ullius Auguſtæ numo, apud laudatum authorem, INDVLGENTIA. AVG. multo minus cum his titulis P. P. COS. III. numo fæminæ minime competentibus, adſcribitur.

Numi alterius, aurei, hæc eſt Epigraphe:

AELIA. EVDOXIA. AVG. & in alio ſimili: AELIA. EVDOCIA. AVG.

IMP. XXXXII. COS. XVII. P. P. CONOB. *Imperator quadrageſimum ſecundum, Conſul decimũ ſeptimum, Pater Patriæ.* Victoria ſedens, d: globum, cum Crucis ſigno, S. ſcipionem.

Patet, averſæ partis typarium ad Auguſtum, & quidem ad Theodoſium Juniorem pertinere, Eudoxiæ maritum, in cujus aureo itidem numo exhibetur. Clariſſimus Vaillantius præterea in libro, cui titulus: *Numiſmata Imperatorum Romanorum præ-*

præſtantiora &c. *Tom. II. Edit. Pariſ.* 1692. argenteos numos refert, quorum averſas partes eſſe per errorem cum capitis typo conſignatas, ipſe monuit. Ita Trajani numi pars averſa S. P. Q. R. OPTIMO. PRINCIPI. *Mulier ſtans d: ramum S. cornu copiæ*, cum Nervæ capite comparet. Severi caput, cum Getæ iconio: PRINC. IVVENT. COS. *Tres figuræ decurrentes.* Vice verſa Getæ caput, cum averſa parte Severo debita: RESTITVTORI. VRBIS. Gordiani Pii Caput, cum poſticæ partis inſcriptione PVDICITIA. AVG. Tranquillinæ ſubducta. Ubi quidem Vaillantius ipſam Tranquillinam referri putat; ſed conjectura mera eſt. Deinde cum capite Gallieni, typus pueri, capræ inſidentis: IOVI. CRESCENTI. qui ad Saloninum filium ſpectat. Saloninæ vultus, cum altera numi parte inſcripta: ANNONA. AVG. quæ epigraphe Imperatorum Numis propria eſſe videtur: & ſi qua ſunt alia. Utinam! qui ſolido ex argento, quique pelliculati fuiſſent Numi, exploraſſet, ac monuiſſet Vaillantius; atque id porro facerent omnes, qui argenteos, aureosque veterum Numos recenſent.

)o(

CAPUT VII.

De quibusdam numis ſinceris, qui vitii ſuſpicionem injiciunt; neque tamen certo damnari poſſunt.

Monetarii veteres caute arguendi.

NOn ſum adeo iniquus in veteres Monetarios judex; ut ſine diſcrimine, quidquid ſe in numis, aut ab Hiſtoriographis alienum, aut in Re Publica Numaria peregrinum obtulerit, continuo vitii damnandum cenſeam. Sunt incerta quædam in ſinceris perinde, atque adulterinis numis, dubiique in utramvis partem argumenti; de quorum nonnullis Terentianum illud non inepte pronunties: *Incerta hæc, ſi tu poſtules ratione certa facere, nihilo plus agas, quam ſi des operam, ut cum ratione inſanias.*

Pagii V. Cl. opinio de quibusdam numis ſinceris.

Rigidiuſcula mihi videtur in arguendis Monetariis ſententia quædam Eruditiſſimi Viri *A. R. P. Pagii in Criticis ad Annales Baronii ad annum J. C.* 253. *V. C.* 1006. *num.* 13. Recenſet illic ſcriptores veteres pene omnes, qui Gallo, ac Voluſiano Auguſtis pauciores, quam numi, Imperii annos tribuunt. Ita Eutropius, Victor, Euſebius *Lib. VII. hiſt. cap.* 18. Oroſius *Lib. VII. cap.* 18. non completo biennio Imperii eosdem mortem oppetiiſſe perhibent. Ipſe porro Euſebius

in

in Chronico, item Caſſiodorus, & S. Epiphanius eisdem duos Imperii annos, & quatuor menſes aſſignant: Pomponius lætus tertium annum, nempe non completum. Dexippus vero, ſcriptor Gallo, & Voluſiano Synchronus, *a Georgio Syncello pag.* 366. relatus, ita de iisdem: Ὁι καὶ βασιλέυουσι, κατὰ Δέξιππον, μῆνας ιη. *Qui regnabant, juxta Dexippum, menſes duodeviginti.* Hi tamen numeri ab aliis immutati videntur; cum Zonaras utrumque Imperatorem occiſum referat: *Poſtquam biennium, & Menſes octo imperaſſet.*

Deinde *Num.* 14. ita pergit doctiſſimus Criticus: *Quæcunque a Baronio in Annal. a Cointio, in Annal. Eccleſ. Francorum, a Petavio lib.* 11. *de doctrina temporum afferuntur, ad oſtendendum Gallum, & Voluſianum quartam Tribunitiam Poteſtatem inchoaſſe, ideoque & quartum Imperii annum, licet inſolubilia videantur, facilem tamen explicationem habent. Producunt illi varia utriusque Imperatoris numiſmata, in quibus uterque dicitur P. M. TR. P. III. COS. II. vel P. M. TR. P. IIII. COS. II. & quod antiquariis obſervatum, hujusmodi numiſmata, in Cimeliis Principum paſſim obvia, eaque indubitatæ antiquitatis, & fidei. Verum de Philippo Imp. loquentes diximus: in averſa parte numi alicujus Imp. inſcriptionem quandoque legi alteri Imperatori convenientem, non vero illi, qui in antica parte repræſentatur. Nunc addo, id ſæpe etiam contigiſſe Monetariorum errore, uti in caſu, de quo agitur. Pars enim illa averſa*

numorum præfatorum Galli, & Voluſiani referenda vel ad Gordianum Juniorem, vel ad Philippum etiam Jun. qui cum COS. II. tertiam, & quartam TR. POT. junxere.

Numero ſequente 15. hæc ſtabilire contendit numo Galli Imp., quem doctiſſimus Begerus in Theſauro Palatino vulgavit, in quo viſitur templum hexaſtylon cum hac epigraphe: SAECVLVM. NOVVM. quæ ad Philippum pertinet.

Pariter Philippi Jun. numum producit *ad annum J. C.* 249. *V. C.* 1002. ita inſcriptum: PONTIFEX. MAX. TR. P. V. COS. III. quæ epigraphe ad Philippum Patrem referenda eſt. Denique *ad ann. V. C.* 856. *J. C.* 103. ita paucis mentem aperit: *Hæc mea de hujusmodi numis conjectura: omnes numi latini, in quibus anni TRIB. POT. annos Imperii excedunt, aut mendoſe deſcripti, aut a monetariis in iis cudendis erratum, aut anni unius Imperatoris alter attributi, ut de Gallo, & Voluſiano loquens oſtendi. Quoad numos Græcos, vel idem dicendum, ac de latinis, in quibus anni TRIB. POT. annos Imperii ſuperant; vel exiſtimandum annos illos non ad Imperium, ſed ad aliud nobis incognitum referri.*

Pugnantia adverſus Cl. Pagii opinionem.

Liceat hic mihi in aliquo a Viri eruditiſſimi opinione diſcedere. De numis Galli, & Voluſiani, qui TRIB. POT. IIII oſtentant, vitioſe conſignatos eſſe, haud ita libere dixero; propterea, quod obſervatum ſit: *eſſe hujusmodi numiſmata in Cimeliis Principum paſſim obvia, eaque indubitatæ antiquitatis*

tatis, & fidei. Idem de Philippi Jun. numis, qui PONT. MAX. TR. P. V. COS. III. exhibent, ſentio. Certe in ejusdem numis etiam TRIB. POT. VI. legere eſt, quorum tres argenteos, optimæ notæ, & ad Philippum Filium certo ſpectantes in unico Muſeo noſtro videre eſt. Unum ex his, etiam quoad averſæ partis typum rarum, & non dum, quod ſciam, editum hic exhibeo.

IMP. M. IVL. PHILIPPVS. AVG. *Imperator Marcus Julius Philippus Auguſtus.* Caput Philippi Junioris cum corona radiata.

P. M. TR. P. VI. COS. P. P. *Pontifex Maximus, Tribunitia Poteſtate Sextum, Conſul, Pater Patriæ.* Leo gradiens, capite radiato.

Neque cum Patino dicere juvat: Interdum in Philipporum numis faciem unius, loco alterius ſignatam eſſe, atque ita TRIB. POT. annos, Patri debitos, ad Filium transmigraſſe. Nam etſi in coloniarum

numis id nonnunquam acciderit, ut diſtingui amborum vultus exacte non poſſint; in Romanis tamen, quales & noſtri argentei, manifeſta eſt vultus, & ætatis diſtinctio. Illud diſficilius, quod e numis Viminacenſibus, contra TRIB. POT. V. & VI. Philippo Filio tribuendam, obmoveri poſſet. Cum enim in numis Gordiani, ejusdem coloniæ annus Quintus, idemque in Philippi numis offendatur; certum eſt, eo anno, ſublato Gordiano, Philippum Imperium obtinuiſſe. Deinde, quoniam annus Decimus Viminacenſis urbis in Philipporum numis poſtremum, & idem primum in Decii numis comparet; extra dubium eſt, intra hos ſex annos, non expletos, omne Philipporum Imperium contineri. Porro autem in Viminacenſibus numis Philippus Jun: anno V. Coloniæ, & VI. & VII. tantum Cæſar appellatur, atque anno demum VIII. IX. & X. IMP. AVG. inſcribitur.

Quare non videtur eidem TRIB. POT. VI. convenire, quæ Poteſtas, non niſi cum Imperii, & Auguſtalis Tituli communione tribui ſolebat.

Id ſolum dici hic poſſet: Philippo Filio TRIB. POT. una cum Cæſaris titulo a Patre, præter morem, ante Imperii Societatem datam eſſe; neque tamen etiam illico in Pontificatus Maximi Collegam aſſumptum dicere neceſſe eſt; quando is titulus

lus in Philippi Filii numis ante TRIB. POT. IIII. non inventus eſt.

Haud abſimilis nodus in Gallieni numis ſeſe offert, in quibus apud Bandurium habetur : TRIB. POT. XVI. dum tamen Scriptores eidem Imperii annnos, etiam qui plurimos, nonniſi quatuordecim attribuunt, iis quoque, quos cum Patre Valeriano Imperavit, computatis. Poſtumum pariter famoſus ille Trebellius Pollio ſeptem duntaxat annis Imperium tenuiſſe refert; Numi tamen TRIB. POT. IX, & X. præſeferunt.

Hos tamen ego, ſimilesque *frequentes* numos, conſignati per errorem, cum alieno capite, averſæ partis typarii damnare nolim. Numi ſiquidem, quos ita vitioſe combinatos tenemus, ſinceri præſertim, non niſi ſingulares, aut pauciſſimi, ejusdem omnino formæ, eſſe ſolent : neque ſatis credibile videtur, adeo inſignes errores, non antea, quam tam late in publicum proferrentur, ab iis, quorum intererat, cognitos, ac ſuppreſſos fuiſſe. *Res in medio relinquitur.*

Hiſtoricorum conſenſui, quod hæc numismata refragentur, non idcirco vitii continuo convincuntur. Quam enim bonis Scriptoribus miſere deſtituta ſint hæc poſt Gordianum tempora, omnes queruntur. Præter Dexippi verba (quæ, quod ad numeros attinet, dubia reddit & Zonaræ narratio, & ſcribarum in numeris

F 5 tran-

tranſcribendis frequentes lapſi) nihil eſt, quod magnam fid[illegible] Sunt ex adverſo numi ſincer[illegible] tuſtatis, totidem monumenta, certiora ipſis Hiſtoricorum Manuſcriptis, publica, ſynchrona; quibus, ſi certus Monetarii lapſus exhiberi non poteſt, ſique multi, & cum variis averſæ partis typis obvii ſint, neſcio, an non major fides habenda ſit, quam declamatoriis fere horum temporum Hiſtoriographis.

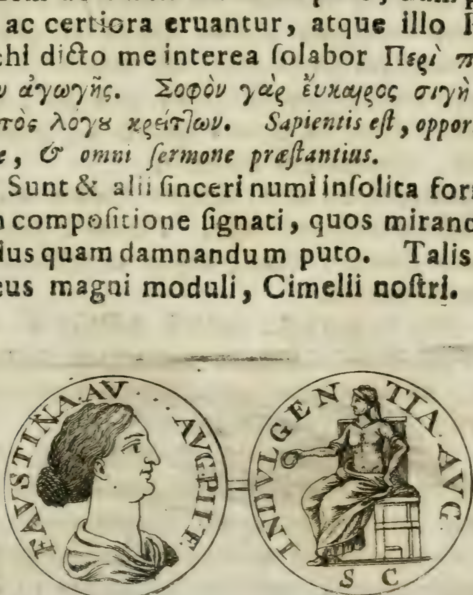
Quam facile ab his ſileri, aut etiam ignorari poterant multa: ut ſi Gallus, & Voluſianus uno alterove anno antea, quam Romæ Auguſti agnoſcerentur, ſibi Imperatoris AVG. & TRIB. POT. titulos arrogaſſent, atque ab eo tempore annos TRIB. POT. in numis conſignari voluiſſent. Quemadmodum Elag[illegible] TRIB. POT. in numis à morte Caracall[illegible] deduxit, excluſis Macrini, tanquam T[illegible]ranni, temporibus: atque ita TRIB. POT. V. in numis Elagabali conciliatur; ſuffragante *Dione Lib. LXXVIII.* Quid ſi ab ipſo Decio in collegas fuiſſent aſſumpti Gallus, & Voluſianus, aut a Senatu dati; ut ingruentibus undequaque hoſtibus, ac tumultibus melius occurreretur? Quam facile etiam ab Hiſtoricis illis omitti poterat, ſiquid immutatum tum fuiſſet, antehac, primis duobus Auguſtorum ſæculis, conſtanter obſervatum; uti ſiquis Auguſtus

ſtus Collegam in Pontificatu Maximo, quem olim unicus gerebat, ſibi aſſumpſiſſet. Tot ſane ſinceros illos numos vitii omnes arguere, durum videtur.

Quid igitur, ſi me quis roget, Hiſtoricos hic omnes damnabis? non auſim. At Monetarios veteres abſolves? ne id quidem. Nempe ergo, tot verba faciendo, nihil dices denique? Id mihi in præſenti ſatis dictum eſto: in Galli, & Voluſiani, ac Philippi Jun. & aliorum *frequentibus* illis numis certum extare Veteris Monetarii lapſum, non eſſe pronuntiandum. De reliquo his quidem de numis ſilendum puto, dum plura, ac certiora eruantur, atque illo Plutarchi dicto me interea ſolabor Περὶ παίδων ἀγωγῆς. *Σοφὸν γὰρ εὔκαιρος σιγὴ καὶ παντὸς λόγȣ κρείττων. Sapientis eſt, opportune ſilere, & omni ſermone præſtantius.*

Sunt & alii ſinceri numi inſolita formarum compoſitione ſignati, quos mirandum potius quam damnandum puto. Talis eſt æneus magni moduli, Cimelii noſtri.

Alii ſinceri numi, qui ſcrupulum injiciunt.

FAV-

FAVSTINA. AV - - - - AVG. PII. F. *Fauſtina Auguſta, Auguſti Pii Filia.* Caput Fauſtinæ Junioris.

INDVLGENTIA. AVG. S. C. Mulier ſedens d: pateram protendit, S. latus fulcit.

Numi bene multi, qui hanc epigraphen apud Mediobarbum præſeferunt, omnes Auguſtorum vultibus inſignes ſunt; unicus argenteus, de vitio, uti ad finem capitis præcedentis dixeram, merito ſuſpectus, Sabinæ inſcriptus, hic nihil momenti habet. Quare & numus hic dubium aliquod vitioſæ combinationis ingerit. Quod vero me præter hujus epigraphes inſolentiam perturbat, eſt fabrica numi, certo antiqui, rudiuſcula, quæ ab Latinis hujus temporis numis qui S. C. præſeferunt, non parum abludat.

Alium ex ære, magni itidem moduli *doctiſſimus Haym* exhibet. *Volume I. pag.* 241. quem certæ, integræque vetuſtatis eſſe commemorat.

Tiberii & Agrippinæ Caput.

TI. CÆSAR. DIVI. AVG. F. AVGVST. IMP. *Tiberius Cæſar Divi Auguſti Filius, Auguſtus Imperator.* Caput nudum Tiberii.

AGRIPPINA. M. F. MAT. C. CAESARIS. AVGVSTI. *Agrippina Marci Filia, Mater Caji Cæſaris Auguſti.* Caput Agrippinæ.

Suſpicionem erroneæ, aut nequioris combinationis movet Haymius; quod Agrip-

Agrippinam inter, ac Tiberium pertinaces inimicitiæ interceſſiſſent. Neque vero ullus Agrippinæ numus extat, quem vivente Tiberio percuſſum eſſe conſtaret. Inſcriptio etiam utriusque capitis plane eadem, cum aliis averſæ partis typis habetur apud Mediobarbum.

Rem dubiam ita expedire nititur Haymius, ut Caji Auguſti juſſu hunc numum ſignatum arbitretur, in memoriam Tiberii, & Agrippinæ; quod ab hac vitam, ab illo Imperium accepiſſet. Satis acuta hæc quidem; ſed non ſatis cohærentia cum ſolitis numorum monumentis.

Acute itidem eruditus Seguinus exponit numum argenteum, qui etiam in Cimelio noſtro integer, & ſincerus habetur.

IMP. CAES. HELV. PERTIN. AVG. *Imperator Cæſar Helvius Pertinax Auguſtus.* Caput laureatum Pertinacis.

LIBERATIS. CIVIBVS. mulier ſtans, d: teſſeram frumentariam, S. cornu copiæ.

Figura obvia cum inſolita epigraphe.

Nihil magis obvium in numis hac figura, cui perpetuo, quod ego viderim, adſcriptum eſt: LIBERALITAS. AVG. Laudatus Seguinus conjecturam facit: ob procuratam ſolicite, & liberaliter diſtributam a Pertinace annonam, cum ſumma ejus dificultas eſſet, quaſi liberatos ab exitio cives prædicari: vel poſt ſublatum Commodum, liberalitate Pertinacis reſtitutam veluti libertatem cives gratulari.

Hæc

Hæc tamen omnem mihi ſcrupulum de aliquo ſculptoris errore non eximunt.

Tituli ejusdem repetitio. Admiratione dignos Carini, & Numeriani numos referunt *Memoirs de Trevoux de L'année* 1728. *Avril. pag.* 621. &c. inſolita capitis, & averſæ partis inſcriptione:

IMP. C. M. AVR. CARINVS. NOB. C. *Imperator Cæſar Marcus Aurelius Carinus Nobiliſſimus Cæſar.* Caput ejusdem.

VIRTVS. AVGG. *Virtus Auguſtorum.* Duæ figuræ ſago veſtitæ ſtantes, d: globum, S. haſtam utraque tenet. *Abbatis Fauvel.*

Similis plane Numeriani numus in Regis Galliarum Cimeliarchio habetur; atque ibidem Græca utriusque numiſmata ita inſcripta: A. K. M. A. KAPINOC. K. Ἀυτοκράτωρ Καῖσαρ Μάκρος Ἀυρήλιος Καρῖνος Καῖσαρ. *Imperator Cæſar Marcus Aurelius Carinus Cæſar.* Et alter Numeriani. A. K. M. A. NOYMEPIANOC. K.

Inſolens hæc *Cæſarei* tituli repetitio ſculptoris lapſui tribui poſſet, niſi tot, ac tam diverſis in numis extaret. Quid vero ſibi ea res velit, divertunt Antiquariorum ſententiæ. Anonymus in laudatis commentariis exiſtimat a Caro Patre, Carino, & Numeriano filiis parem, quaſi Auguſtis, poteſtatem tum attributam eſſe, cum alteri eorum Orientem, Occidentem alteri regendum committeret, ipſe in Perſas profectus. Indicare id videtur titulu-

IMs

MPERATOR. & repetitum τὸ CAESAR. tem in averſa parte VIRTVS. AVGG. d eſt: Auguſti, & Cæſaris cum Poteſtate Auguſti: quæ eadem inſcriptio, ac typus n Cari numis reperitur.

Pro firmamento conjecturæ ſuæ adfert Anonymus Carini aureum numiſma e Gaza Regia: M. AVR. CARINVS. P. F. NOB. CAES. *Marcus Aurelius Carinus Pius felix, nobiliſſimus Cæſar.* *Erudita ejus repetitionis excuſatio.*

VICTORIA. AVGG.

Ubi eruditus Anonymus animadvertit τὸ PIVS. FELIX. Solis illis, qui Imperaſſent, aut in Gubernii Communionem veniſſent, in numis adſignatum eſſe. Fæminas etiam, quæ partem curarum Imperii ſuſtinerent, his titulis ornatas eſſe contendit. Loquuntur hæc numi Juliæ Severi, in quibus illa PIA. FELIX. inſcribitur: atque in iisdem alia ſæpe Juliæ attribuuntur, quæ Imperatoribus propria videntur. Paria fere in Severinæ numis habentur, quæ etiam illic PIA. FELIX. compellata legitur. Prolabente Imperio Ælia Eudoxia, Galla Placidia, & Juſta Grata Honoria PIA. FELIX. inſcriptæ leguntur, in quarum numis etiam averſæ partis typi habentnr, Imperantibus congruentes.

Obſtant porro opinioni huic exempla alia. Nam Alexandri Mater Mamæa magnam certe poteſtatem in Imperio exercebat, idque numi item conteſtantur; ſimiles *Obſtant nonnulla laudata*

excuſationi. miles etiam Saloninæ numos æneos non paucos parvæ formæ (niſi forte detriti ſubærati ſint) ipſe Anonymus producit : neque tamen in Mamææ, aut Saloninæ monetis τὸ PIA. FELIX. reperitur.

Quare Doctiſſimus *P. Harduinus memoirs de Trevoux L'année* 1728. *Aout. pag.* 1461. τὸ PIVS. FELIX. cum hic, tum alibi familiarum cognomina eſſe cenſet, quemadmodum & illa CAESAR. & AVGVSTVS. Ei rei argumenta dicit non levia, ipſis e numis deprompta, quæ, qui volet, loco indicato legat. Unum hic, quem inter cæteros adducit, numum præterire nolo, qui ſuſpectis de vitio accenſeri poteſt. *Mai L'année* 1729.

A. VITELLIVS. GERM. IMP. AVG.
Aulus Vitellius Germanicus Imperator Auguſtus.
IMPERATOR. GERMANICVS.
Imperator ſtans in veſte militari.

Hic *Germanici* vocabulum, capiti adſcriptum, cognomen Familiæ eſſe cenſet P. Harduinus ; ne idem inepte repetatur. Non incongrue tamen hic videtur dici poſſe: Vitellium jam antea *Imperatorem Germanicum* a militibus ſalutatum, nova victoria obtenta, de integro Imperatorem acclamatum, atque in ejus rei memoriam hunc numum ita ſignatum fuiſſe. Præterea Genealogiæ a R. P. Harduino e numis deductæ, non dum eruditis pleriſque probatæ ſunt.

Cele-

Celeberrimus P. Bandurius Numum, In quo inſculptum legitur: CONSTANS. IVN. *Conſtans Junior*, de antiquitate ſuſpectum, aut falſarii manu adulteratum arbitratur; haud alia, ut opinor, de cauſa, quam quod de altero quodam Conſtante, qui Cæſar fuiſſet vivente Conſtante, Conſtantini Magni filio, hiſtorici omnes ſileant. Verum detecta jam e numis tenemus alia, quæ ſcriptorum Veterum ſilentium feliciter compenſant. Porro iſte parvi æris numus ita inſcriptus: CONSTANS. IVN. NOB. C. habetur in Cimelio noſtro integerrimus, æque certo antiquus, atque alius nullus, neque ullo recentioris manus adulterino ſcalpro violatus. Quod ſi vitii aliquid in hoc numo ſuſpicari liceat, in ſculptorem typarii eam ſuſpicionem derivari mallem; id quod his temporibus exemplo non caret. Cum enim per id tempus ſæpius hæc inſculperentur: *De Conſtantis Jun. numo*

CONSTANTIVS. IVN. NOB. C.
et CONSTANTINVS. IVN. NOB. C.
facile erat, ut memoria lapſus Sculptor, etiam ad nomen CONSTANS. τὸ IVN. adjungeret, aut loco Conſtantii vel Conſtantini, quod habebat præſcriptum nomen, Conſtantem formæ inſculperet. Sed hæc incerta.

Decantatus ille Romuli, Maxentii Filii, numus Antiquariorum diverſas ſubiit ſententias. *Romuli, & M.*

DIVO. ROMULO. NVBIS. CONS.

Aurelii Numus.

Ubi alii Legendum putant : *Noſtræ Urbis bis Conſuli* vel *Conſervatori* : alii Sculptorem, R. Litera omiſſa lapſum cenſentes, legunt : *Noſtræ VRBIS. Conſuli* vel *Conſervatori*. Singulare eſt numiſma æris magni R. P. Chamillart S. J. quod velut integerrimum, ac ſinceriſſimum *R. P. Harduinus in Hiſtoria Auguſta* produxit. Ita habet :

M. ANTONINVS. AVG. TR. P. XXIII. Capite laureato.

AVG. COS. VII. AVG. COS. IIII. S. C. Effigies Pietatis cum haſta pura, & patera.

Hic ſane, etſi inſcriptio ſit omnino inſolita, formæ ſculptorem lapſus arguere non licet; quando is error nimium craſſus, atque ab inſcriptionis alicujus, quæ quidem ex aliis numis obtendi poſſit, ſimilitudine nimium diverſus eſſet. Jam vero, etſi τὸ AVG. COS. IIII. ad Antoninum Pium referri poſſit, qui M. Aurelium adoptavit & COS. IIII. fuit ; illud tamen AVG. COS. VII. alio ſane referri non poteſt, quam ad Domitiani, vel Titi memoriam. Laudatus Harduinus Titi memoriam inſtauratam cenſet, cujus Filiam Juliam, Nervæ conjugem dat; eorum Filium L. Ælium facit, Ælii vero Antoninum Pium, Antonini M. Aurelium. Verum hæc Genealogia, pluribus firmamentis eget. Quid ſi Domitiani COS. VII. memoria

moria hic ſignata eſt, qui ſeptimo Conſulatu Auguſtus renunciatus eſt? idque propterea fortaſſe, quod ob cognationis nexum cum gente Flavia M. Aurelius a Pio adoptatus ſit. Nam & M. Aurelii Mater, & Domitiani uxor Domitia fuit: ſi *Capitolino* fides *in Vita M. Antonini.* Græcum porro numiſma unum, & alterum, de vitio ſuſpectum protuli in Appendicula ad Numos urbium Græce loquentium, quos ibi quærat, qui ſe operæ pretium facturum putabit. Nam mihi quidem certe contrahenda ſunt vela, inter dubia, & lites nimium diu fluctuanti. Sane ſuper his, aliisque ejuſcemodi numis certi aliud nihil pronuntiare adhuc auſim, niſi Horatianum illud: *Lib. I. Ep.* I.

Eſt quodam prodire tenus, ſi non datur ultra.

CAPUT VIII. ET ULTIMUM.

De aliis Monetariorum erratis, rei literariæ minus obnoxiis.

NOn omnis Monetariorum veterum culpa componendis, quæ non congruunt typariis, aut iisdem vitioſe ſcul-

pendis definitur. Alia deteĉta ſunt in monetis veteribus vitia, quæ minus quidem, quam frequentiora illa, in rem literariam periculi invehant; paucis tamen delibanda, ne quid, ad materiam præfixam faciens, omnino neglectum videatur.

Numi Recuſi. Vitii ſpeciem quandam obiiciunt oculis numi *Recuſi.* Appello *Recuſos*, qui ſignati typario quodam, alio rurſus iconio reſignati ſunt, priori forma non plane abolita; ita, ut utriusque typarii veſtigia extent, etſi confuſas figuras, literasque exhibentia. Ejus rei exemplum omnibus notum, ac obvium in Gallica moderna majoris moduli argentea moneta intueri licet.

Veteres numos non niſi ternos conſpicere mihi datum eſt manifeſtis indiciis reſignatos; quod ego a veteribus non item, ut a noſtri temporis Monetariis, de induſtria, ut labori, ac ſumptibus parceretur, ſed per negligentiam, & vitioſe factum arbitror. Ejus facti, atque lapſus originem omnem haud ita facile e numis tam paucis conjicere poſſumus.

Antiquorum numiſmatum, detritorum præſertim, metallum conflatum, & novorum Imperatorum Iconiis ſignatum fuiſſe ſatis certum eſt. Trajani juſſu ſimile quid factum fuiſſe *Xiphilinus e Dione lib. LXXVII.* refert: Τότε νόμισμα πᾶν τὸ ἐξίτηλον ἐξεχώνευσε. *Numum omnem evanidum conflari juſſit.*

Quem

Quem locum haud recte mihi reddidiſſe videntur, qui numum adulterinum, pro: *evanidum*, id eſt, typo fugiente, & attrito vileſcentem, poſuere quod poſterius *τὸ ἐξίτηλον* rectius ſignificat.

Ea veteris monetæ in nova numiſmata *μεταμόρφωσις* tum in uſu præcipue fuerit, cum novi Imperatores ſui memoriam quam primum, & quam plurimis in monetis extare vellent, neque adeſſet metallum, quod ſufficeret; tum enim numos veteres, aut uſu admodum attritos, aut qui expendi hactenus non potuere, conflatos: aut, cum temporis anguſtiæ urgerent, etiam malleo tantum contuſos fuiſſe, ut priſtina forma aboleretur, exiſtimo, atque ita novo charagmate ſignatos. Qua in re id non nunquam accidiſſe, pronum eſt cogitare: ut ſumerentur numi reſignandi, e quibus veteris typi omne veſtigium non dum abuſus, aut malleus deleverit; atque dum novum typarium etiam negligentius incuteretur; & novæ formæ, & veteris item aliquid in recuſo numo comparuiſſe.

Numum, qui dictis meis fidem adſtruat, attento oculo contemplatus ſum in Cimelio Perilluſtris, ac eruditiſſimi Viri Domini Vicinelli in averſa parte optime, in adverſa ſatis conſervatum, ac elegantem ex ære magni moduli.

 IMP.

Poſtumi numus recuſus. IMP. C. - - - - T. POSTVMVS. P. F. AVG. *Imperator Cæſar Marcus Caſſius Latienus Poſtumus, Pius Felix Auguſtus.* Caput radiatum Poſtumi.

RESTITVTOR. GALNVS. AVG. Mulier genu flectens di orbem porrigit Imperatori ſtanti.

In averſa hujus numi parte figura Imperatoris ſtantis capite mutilata comparet, atque ejus loco videtur capitis laureati pars poſterior, una cum ligulis lauri, & punctulis oram alioqui ambientibus, plane ita, uti in adverſa numorum facie laureata Capita ſignari ſolent; atque juxta hoc capitis reſegmen illæ literæ comparent NVS. AVG. non bene cohærentes eodem ordine cum RESTITVTOR. GAL. Ex ipſo typo manifeſtum eſt, in averſa parte novo hoc iconio exhiberi, cum ſolita effigie, epigraphen: RESTITVTOR. GALLIARVM. Illam porro capitis laureati partem cum NVS. AVG. eſſe veteris ſignaturæ veſtigia, quæ repræſentavit Caput Imperatoris, cujus nomen ſyllaba NVS. terminaretur.

Græcus Gallieni reſignatus. Numum Gallieni magni æris, a Syedreis cuſum, ed deram in Appendicula ad numos Urbium Græce loquentium, in quo Caput minuſculum nudum, ſuper majori alio laureato ſignatum ſpectatur, eſtque in ejus numi imagine probe, uti numus ipſe habet, expreſſum. Neque vero

illic

illic, ut antea ſuſpicabar, ictus geminatus, aut aberrans ſub ictu typarium id cauſare poterant; cum literæ in ora integræ, & capita diverſa eſſent. Verum antea laureato Capite ex eadem parte hic metalli orbiculus ſignatus erat, cujus figura in metia area non plane extrita, novo ictu impreſſam ſubinde aliam capitis formam minus perfecte recepit.

Alium numum, duplici iconio in averſa parte inſignitum, hic in effigie ſiſto, qui eſt ex ære, mediæ formæ, in Cimelio Noſtro.

HADRIANVS. AVGVSTVS. COS. III. P. P. Caput ejuſdem.

In averſa parte inferne Nili Jacentis mutila figura, cum Hippopotamo, ſub qua, in imma ora S. C. in ſuperiori area Daciæ ſedentis ſimulacrum, juxta quod ad dextram litera S. cui ad lævam C, reſpondere *Hadriani recuſus.*

deberet, in ſuperiori ora. VS. legitur ex inſcriptione NILVS.

De mirabili hoc numo, quid dicam, neſcio. Nam recuſum eſſe numum jam attritum, aut alius Imperatoris forma antea ſignatum, dicere hic non licet; cum ſub eodem Hadriano uterque hic averſæ partis typus, & in quo DACIA, & in quo NILVS, legitur, frequens occurrat.

Qua ratione autem (capitis imagine, in adverſa parte, integra, & indemni) duo typaria, diverſæ formæ, averſæ parti impreſſa ſint, arduum eſt divinare.

Numi incuſi. Aliud vitioſorum numorum genus eſt, quos *Incuſos* appellant. De his, nihil melius me facturum exiſtimo, quam ſi ea, quæ *R. P. Jobert in laudato ſæpius libello Inſtruction.* 8. adnotavit, hic latinis verbis reddidero. *Denique non nunquam accidit, ut Monetarius memoria lapſus, utrumque typarium non apponeret, atque ita numus ſine partis averſæ typo exiret. Ea res frequens eſt in recentioribus monetis, præcipue poſt Othonem, & Henricum Aucupem. Antiquos inter numos, nonnulli Familiarum Romanarum tales reperiuntur, & aliqui Auguſtorum numi ex ære.* (In Cimelio Noſtro præter æneos duos parvi moduli, etiam Tib. Claudii argenteus incuſus habetur.) *Nos ejusmodi numos Incuſos dicimus. Eorum forma illudere poſſet novitio antiquario; quando loco typi averſæ partis non aliam, quam quæ in adverſa parte ſignata eſt, figuram exhibent, introrſum*

ſum impreſſam, quaſi typarium eſſet pro ſignandis aliis numis excavatum. Fateor me ſemper dificilem fuiſſe, ut crederem, id factum ea ratione fuiſſe, ut neglecta fuerit alterius typarii ſuppoſitio: mallebamque ad alias usque rationes confugere; dum e viro quodam, artis monetariæ in omni Gallia peritiſſimo didiciſſem: id originem habere e feſtinatione Monetarii, qui, antequam ſignatam recens monetam ab incude deponeret, impoſuit alium metalli orbiculum; cui cum ex una parte typarium capitis, ex altera numus, eo typario jam ſignatus occurreret; efformabatur in utraque numi ſuperficie idem caput, in altera quidem parte figuram extantem, & prominentem, in altera vero retrocedentem, & impreſſam exhibens. Atque poſterior illa cava figura imperfectior ſemper comparet; cum ex parte obſiſtentis numi, antea ſignati, minor multo vis premeret, quam ex parte typarii, malleo adacti. Cum nempe typarium e chalybe duriſſimo, numus ex alio, multo molliore metallo conſtaret.

Averſæ partis typo deſtituti numi.

Affine quoddam Incuſis vitium præſeferunt illa numiſmata, quæ averſam numi ſuperficiem nullo omnino iconio ſignatam offerunt. Ejus generis bina in Cimeliarchio Regio ſe conſpexiſſe teſtatur Jobertus, citra dubium antiqua: quorum alterum erat Antonini Pii Trib. Pot. XXIIII. alterum Græcum Lucii Veri, nil aliud, niſi ejusdem nomen oſtentans. Etſi vero ea numiſmata ad maximum modulum accedere memores laudatus Auctor; vix ta-

men eſt, ut credamus, ea ex propoſito ita altera ex parte ἄτυπα relicta fuiſſe.

Numi Imperatoriũ vultum non exhibentes.

Denique vitii ſuſpicione non carent numi illi, qui Imperatorum temporibus percuſſi, eorundem effigie deſtituti ſunt. Sane ipſe Divinus Servator *Matth.* *XXII.* ℣.20. cum per Phariſæos: Liceretne cenſum dare Cæſari? tentaretur; denarium ſibi exhiberi petiit, atque illico rogavit: Τίνος ἡ εἰκὼν ἄυτη, καὶ ἡ ἐπιγραφή; *Cujus eſt hæc imago, & ſuperſcriptio?* λέγουσιν αὐτῷ Καίσαρος. *Dicunt ei: Cæſaris.*

Id tamen Imperatoriæ imaginis requiſitum Signum de moneta publici uſus intelligi oportere docet *Scævola Lib.* 102. *ff. de Solut. Pecuniæ uſus interdicitur, a qua vultus Imperatorius abeſt.*

Hoc vitio ſane laborant numi illi, de quibus capite ſeptimo actum, quorum utraque facies typum, averſæ parti debitum, & alias etiam adhibitum, repræſentat; Nam numi illi monetæ currentes eſſe debuerant.

Non omnes vitioſis adnumerandi.

Alios porro numos quosdam, Auguſtorum tempore, ſine eorum capitis effigie ſignatos, non continuo vitioſos dici poſſe liquet; uti frequentes illos, qui Cæſaris Auguſti ſolo nomine inſcripti, ex altera parte Triumvirorum monetalium nomina exhibent; cum ſub initium timide adhuc capitis ſui effigiem primus Auguſtus numis in-

inſerendam curaret. Urbium item Græce loquentium, & Coloniarum numi habentur ſine Auguſtorum vultu, quos tamen fabrica Auguſtis *συγχρόνυς* arguit. Quæ Urbes aut nondum Romanis ſubditæ, aut liberæ relictæ ſunt: aut etiam diverſa duo monetarum typaria & officinas habuere, in quarum altera veteri urbis typo monetam ſignarint.

Vitii expertes ſunt etiam illi numi Imperatorio vultu deſtituti, qui peculiaris memoriæ cauſa, non ad publicum commercium percuſſi ſunt; atque habentur præcipue ex ære parvo ſub Nerva Trajano, & Juliano Apoſtata.

Juliani certe temporibus merito adſcripti complures extant, atque etiam in Cimelio noſtro nonnulli oſtenduntur, qui una ex parte caput radiatum, vel tutulatum exhibent, cum epigraphe: DEO SERAPIDI. aut nonnunquam etiam ipſius Juliani Imp. caput præſeferunt; in altera parte Dei alicujus ſimulacrum, Ægyptium fere, comparet, cum inſcriptione: VOTA. PVBLICA. quæ epigraphe etiam in altera parte repetita interdum reperitur. Ut adeo dubium nullum videatur, hos numos occaſione feſtorum, ac rituum Idololatricorum, ab Imp. Juliano inſtauratorum, percuſſos eſſe. Utrum vero (cum Idola Ægyptia referantur) etiam in Ægypto Signati ſint, uti cenſet Patinus: certi nihil

hil aſſerendum putem; cum fabrica horum numorum ab Ægyptia multum abludat: præterquam quod latinam epigraphen omnes exhibeant.

R. P. Piovene Soc. Jeſu Tom. X. Tav. 10. *N.* 13. Numum æneum ſiſtit, quem e fabricæ ſpecie Trajano, aut Hadriano tribuit. In ejus altera facie Hippogryphus viſitur, rotam pede contingens, in altera Tripus cum epigraphe S. C. Trajani quidem temporibus ſimiles numos ſingularis memoriæ ergo percuſſos eſſe, confirmant alii duo numi æris parvi *ibidem N.* 6. & *Tav.* 9. propoſiti. Alter ita habet.

ROMA. Caput galeatum.

DARDANICI. Mulier ſtans, d: Spicas gerens.

Alter eandem plane partis averſæ epigraphen, & figuram, cum Trajani capite ſiſtit; ut adeo hic poſterior, priori, quo referendus ſit, lucem attulerit.

Numiſma, Vitellii typariis ſignatum, de vitio ſuſpectum.

Hiſce numis, qui ſine vultu Auguſti Imperantis, vel alicujus ex Auguſta familia, ſingulari de cauſa cuſi ſunt, & idcirco vitioſis accenſeri non debeant, R. P. Jobertus adiungi poſſe exiſtimat argenteum, Vitellii tempore ſignatum, qui ita habet

FIDES. EXERCITVVM. Duæ manus junctæ.

CONCORDIA. PRAETORIANORVM. Idem typus.

Similem item ex argento doctiſſimus

mus Liebe in laudato alibi opere *pag.* 248. producit.

FIDES. EXERCITVVM. Duæ manus junctæ.

FIDES. PRAETORIA. Idem typus.

Multa erudite Liebeus de fide, & affectu militum in Vitellium; ut conficiat: aut fuiſſe hos numos ſignatos in Caſtris, quod facile concedetur: aut militarium Præfectorum impetratum eſſe precibus, vel ultronea Principis indulgentia conceſſum, ut hi numi ſolis fidei militaris Symbolis, ſine vultu Imperatoris, ſignarentur.

Verum ſi tantus militum amor, ac fides in Principem; cur ejusdem vultus non hic potiſſimum exprimendus erat? cur eadem omnino manuum junctarum Symbola in eodem numo inſulſe repetita? cur in aliis frequentibus numis argenteis eadem junctarum manuum habetur epigraphe: FIDES. EXERCITVVM. & CONCORDIA. PRAETORIANORVM. Apud Mediobarbum, cura Philippi Argelati auctum. Item cum his inſcriptionibus ænei, & argentei: CONCORDIA. EXERCITVVM. & CONSENSVS. EXERCITVVM. & PRAETORIANORVM. apud *Vaillant: Tom. II. fol.* 46. Hi tamen numi omnes caput Vitellii in adverſa facie re-

præ-

præſentant? Vix mihi hic tempero; quin ambos illos numos vitioſa partium duarum averſarum conjugatione ſignatos dicam. Binos vero illos Vitelliani Commatis numos ex argento puro, atque adeo ſinceros eſſe, nihil obeſt; quin promovet potius ſuſpicionem de duobus averſæ partis typis per errorem conſociatis.

Nam ea, quæ *Cap. V. & VII.* producta ſunt, numorum exempla ſatis oſtendunt: falſarios quidem frequentius capitis typo impertinentem averſæ partis formam adjunxiſſe; attamen duo averſæ, aut adverſæ partis iconia eidem numo non conſignaſſe: id quod Monetarii Publici nonnunquam feſtinatione, & incuria peccarunt.

Adulterini certe Monetarii ſeveriſſimarum Legum timore cautiores, neque tamen ita ignorantes fuere, ut ſine omni capitis, aut averſæ partis typo numum proferentes, ſperarent ſuæ fraudis ſucceſſum. Etſi, quæ cujusque capiti competeret poſticæ partis figura, atque inſcriptio, aut non ſatis perſpectum haberent: aut charagmatis congrui defectu, eam exhibere in ipſo numo non poſſent.

Epilogus. Atque hæc de numis, Monetariorum veterum culpa vitioſis, brevi, pro rei dignitate, diſſertatione hactenus prolata boni conſule, Erudite lector! Plura his, exempla in primis, adjungi poſſe, ſi abitreris; juxta mecum ſenties. Neque enim omnia, quod

quod in hac re nemo: neque lectiſſima quæque, quod ſolum præſtare doctiſſimi valent, me hac opella executurum unquam ſomniabam. Rudes quosdam ductus, & prima lineamenta, occaſione ejuscemodi numorum, e Cimelio Granelliano mihi exhibitorum, tabulæ illevi, quæ artificis manum (cui plus artis, otiique ſit, quam mihi) dum abſolvantur, expectant. Si qua porro ſunt, non Monetariorum tantum, ſed mea item, de his ſcribentis, vitia; ea vel condonari mihi, vel a peritis benigne, & amore veritatis argui peto. Quam vero pronum ſit, in hoc ſcribendi genere deficere nonnunquam, ac labi; omnes, qui rei antiquariæ operam damus:

Scimus, & hanc veniam petimusque, damusque viciſſim.

O. A. M. D. G.

D. O. M. A.

SUB

ILLUSTRISSIMO, REVERENDISSIMO ET AMPLISSIMO

DOMINO, DOMINO

JOSEPHO HENRICO JACOBO BRAITENBÜCHER,

Dei, & Apoſtolicæ Sedis gratiâ Epiſcopo Antigonienſi, AA. LL. Philoſophiæ, & SS. Theologiæ Doctore, S. C. M. Conſiliario, Metropolitanæ Eccleſiæ Viennenſis Præpoſito, Decano Kierenbergenſi, Eminentiſſimi, & Celſiſſimi Domini, Domini Sigismundi S. R. E. Presbyteri Cardinalis de Kollonitz, Archi-Epiſcopi Viennenſis, S. R. I. Principis, Domini in Freyberg, & Groſsſchütz, Sac. Cæſ. Regiæque Catholicæ Majeſtatis Actualis intimi Conſiliarii, Inquiſitoris Generalis Hiſpaniarum &c. Suffraganeo, & in Pontificalibus, ac Spiritualibus Vicario Generali, & Officiali, nec non Celeberrimæ, & Antiquiſſimæ Univerſitatis Viennenſis Cancellario.

Per Admodum Reverendum, & Clariſſimum

PATREM

LEOPOLDUM GRUEBER,

è S. J. AA. LL. Philoſophiæ, & SS. Theologiæ Doctorem, ejusdémque in Polemicis Profeſſorem Ordinarium, Inclytæ Facultatis Philoſophicæ p. t. Decanum Spectabilem, ac deſignatum Magnificum Pro-Cancellarium.

Quinquaginta quatuor Illuſtriſſimi, Perilluſtres, Reverendi, Religioſi, Prænob. Nob. tam eruditione, quàm virtute conſpicui Domini AA. LL. & Philoſophiæ Baccalaurei formati,

In Templo S. Stephani ſub pulſu Campanæ Majoris Anno M. DCC. XXXVI. Menſe Auguſto, die VIII. horâ octavâ antemeridianâ Licentiâ donati ſunt

Dein verò per

R. P. SEBASTIANUM KAYSER,

è S. J. AA. LL. & Philoſophiæ Doctorem, ejusdémque Profeſſorem emeritum, nec non p. t. Seniorem, & Conſiſtorialem,

in Aula Academica Cæſarei S. J. Collegii Suprema Magiſterii, & Doctoratûs Philoſophici Laureâ condecorati ſunt.

NOMINA PROMOTORUM.

Ordine Alphabet. 1.

ILluſtriſſimus D. Franciſcus de Paula, S. R. I. Comes à Mikoſch, Auſtriacus Viennenſis.

R. & Illuſtriſſimus D. Joannes Bapt. S. R. I. Comes à Pergen, Auſtr. Vien.

Perilluſtris D. Joſephus Nobilis de Focky, S. R. I. & R. H. Eques, Auſtriacus Viennenſis.

Perilluſtris D. Joſephus de Schickmayr, Auſtriacus Viennenſis. *Defendit Univerſam.*

R. D. Nicolaus Androvics, Hungarus Lamaſcenſ. ex Comitatu Poſonienſi, Coll. Pazman. Alumnus. *Defendit Univerſam.*

R. D. Philippus Groſs de Preithardt, Perilluſtris Hungarus Agrienſis. *Defendit Univerſam.*

Ordine 2.

R. D. Carolus Chaos, Prænob. Auſtr. Viennenſis, è Cæſ. S. J. Convict. Colleg. S. D. N. Alumnus.

D. Carolus Hillmayr, Prænob. Auſtr. Viennenſ. *Defendit Univerſam ſub Glorioſ. Auſp. Aug. Imp. Amaliæ.*

Alphabet.

Henricus Leichamſchneider de Schönegg, Prænob. Auſtr. Viennenſis. *Defendit Univerſam.*

R. D. Joannes Jacob. Hauzenberger, Prænob. Auſtr. Vienn. è Cæſ. S. J. Convict. Colleg. Alumnus Hilleprandianus. *Defendit Univerſam.*

R. D. Udalricus Federſpil, Prænob. Curienſ. Griſo-Rhætus, è Cæſ. S. J. Convict Colleg. S. D. N. Alumnus.

3. Ord. Alphab.

R. D. Andreas Rabſchek, Hung. Vágh Beſzterczenſ. ex Comit. Trenchin. Colleg. Iazm. Alumnus.

R. D. Anton. Geyer, Auſtr. Pillerstorff. è Cæſ. S. J. Conv. Colleg. Reverendiſſ. & Celſiſſ. S. R. I. Princip. & Exempt. Eccleſ. Paſſav. Epiſcopi Alumn.

D. Joſephus Orthmayr, Nob. Auſtr. Crembſenſis. *Defendit Univerſam.*

D. Martinus de Zuri, Nob. Auſtr. Vien. *Defendit Univerſam.*

4. Ord. Alphab.

D. Antonius Wütt, Prænob. Auſtr. Vienn. è Cæſ. S. J. Convict. Coll. Sereniſſ. Reginæ Galliæ Alumnus.

D. Cajetan. Bruno, Prænob. Auſt. Vien.

Perill. D. Franciſc. Xav. de Stegnern, S. R. I. & R. H. Eques, Auſtr. Vien.

D. Fer-

Ord. Alph.

5. D. Ferdinandus Seeger, Nob. Rhætus Plutentinus.
D. Joannes Stockinger, Nob. Auſtr. Viennenſis.

6. D. Antonius Begontina, Prænob. Tyrol. Ampizzenſis.
D. Joannes Bapt. Schein, Civis Auſtr. Ulrichskirchenſ.

7. D. Valentinus Hueber, Nob. Auſtr. Viennenſ.

8. D. Hermenegildus Fromb, Nob. Auſtr. Clauſtro-Neoburg.
D. Maximilianus Libano, Civ. Auſtr. Viennenſ.

9. D. Joſephus Bezollo de Pez, Nob. Auſtr. Viennenſ.

10. D. Joſephus Hyrſtl, Prænob. Auſtr. Laureacenſ.

* D. Mathias Kiſs, Nob. Hungarus Jáſzberényenſ. ex Diſtrictu Jazigum. *Defendit Univerſam.*

* D. Ignatius Klauſerwitz, Civis Palatinus Eslingenſ.

* D. Joannes Zeidler, Civ. Palat. Roſolenſ.

D. Carolus Tomaſini, Auſtr. Viennenſ.

D. Joannes Starmayr, Auſtr. Viennenſ.

D. Georgius Hie, Civis Auſtr. Prandeleenſis, è domo Pauperum.

D. Jacobus Guggemos, Civis Auſtr. Viennenſis.

D. Paulus Höbarth, Civis Auſtriacus Heydenſ. è domo Pauperum.

* D. Antonius Millauer, Civis Hung. Simeghienſ. ex Fundat. Aureo-Montana.

D. Ignatius Eyſelin, Civis Auſtr. Viennenſ. è domo Pauperum.

D. Paulus Heiller, Civis Auſtr. ad S. Leonard.

D. Joſephus Heiſerer, Civis Auſtr. Windſpachenſ.

* D. Franciſcus Feſtl, Auſtr. Reiſenberg.

* D. Mathias Uhrick, Hungarus Bluhoczenſ. ex Com. Arvenſ.

* D. Mathias Carl, Civis Auſtr. Lengenfeldenſis.

* D. Jacobus Waliſchek, Civis Sileſius Bavarovienſis.

* D. Simon Haidarovics, Civis Hungarus Agrienſis.

D. Bartholomæus Lamb, Carniolus Schwarzenbergenſis.

Extra Ordinem.

R. D. Andreas Wiggenhauſer, Suevus Kimazoffenſis, Presbyter, Theologus abſolutus.

R. D.

R. D. Andreas Menhardt, Auſtr. Styrenſis, SS. Theol. in quartum annum Auditor.

R. D. Joannes Neühold, Styrus Nöſtlbachenſis, SS. Theolog. in quartum annum Auditor.

R. ac Rel. D. Georgius Praun, Ord. S. P. Benedicti in Antiquiſſ. & Exempt. Monaſt. Melicenſi Profeſſ. SS. Theol. in tertium annum Auditor, è Cæſ. S. J. Convict. Colleg.

R. ac Rel. D. Maximilianus Huncklinger, Ord. S. P. Benedicti in Antiquiſſ. & Exempt. Monaſt. Mellicenſi Profeſſ. SS. Theol. in tertium annum Auditor, è Cæſ. S. J. Convict. Coll.

R. D. Joannes Pfarrwaller, Civis Wegſchaidenſis ex Diſtrictu Paſſavienſi, è Cæſ. S. J. Conv. Coll. Reverendiſſ. & Celſiſſ. S. R. I. Principis & Exempt. Ecclеſ. Paſſav. Epiſcopi Alum. SS. Theol. in ſecundum annum Auditor.

R. D. Georgius Pfanzelter, Civis Styrus Pettovienſis, Theol. Moral. Auditor.

D. Joannes Nepomuc. Joſeph. Ruepp, Prænob. Auſtr. Vien. U. J. in primum annum Auditor.

D. Leonardus Franciſc. Gamnigg, Carinthus Milleſtadienſ. Saluberr. Medicinæ in primum annum Auditor.

PRO-

PROBLEMA
ETHICUM IN ACTU DECISUM.

Utrum frequenter, vel nunquam mutari leges magis expediat Reipublicæ?

32-B2619

SPECIAL 82-B
CJ 2619
831
K23
1936

GETTY CENTER LIBRARY